

Yleiskaava 2029 -luonnos

Kulttuuriympäristö

Arvokkaat rakennetun ympäristön kohteet ja arkeologinen kulttuuriperintö

Sisällys

1. Rakennettu kulttuuriympäristö yleiskaavoituksessa.....	2
2. Rakennussuojelutilanne	3
2.1 Oikeusvaikutteiset rakennussuojelupäätökset	3
2.2 Ohjaava rakennussuojelu	4
Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt.....	4
Maakuntakaava	4
Osayleiskaavat	7
Perusparannusalueet.....	7
3. Suojelutavoitteet ja rakennusinventoinnit	10
3.1 Rakennusperintöohjelma ja arkkitehtuuripoliittinen ohjelma.....	10
3.2 Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (rky)	11
3.3 Kansallinen kaupunkipuisto	13
3.4 Suojelutavoitteet.....	14
3.5 Rakennusinventoinnit	17
4. Yleiskaava 2029 rakennussuojelukohteet ja arvokkaat aluekokonaisuudet	36
4.1 Yleiskaavan 2020 tarkistaminen, Yleiskaava 2029	36
4.2 Yleiskaavamerkintöjen ja määräysten soveltaminen.....	37
4.3 Yleiskaava 2029 rakennetun ympäristön arvokohteet.....	37
5. Arkeologinen kulttuuriperintö.....	38
Inventoinnit.....	38
Kaupunkiarkeologia.....	38

Rakennetun ympäristön suojelutavoitteita on valmisteltu yhteistyössä museokeskuksen ja rakennusvalvonnan kanssa. Tärkein työ on ollut museon ja kaavoituksen yhteistyönä tekemät täydennysinventoinnit 2013–2017, joiden perusteella on muodostettu asiantuntijayhteistyönä ajanmukaiset suojelutavoitteet. Suojelutavoitteissa on huomioitu myös moderni rakennusperintö. Yleiskaavan kulttuuriympäristön suunnittelutyötä on lisäksi valmisteltu osana viherverkkoselvitystä ja korkean rakentamisen selvitystä.

Täydennysinventoinnit on laadittu temaattisina eli ilmiölähtöisesti. Inventointeihin ovat sisältyneet modernin arkkitehtuurin avainkohteet, asemakaavoitetut asuinalueet keskustan ulkopuolella, teollisuuskohde keskustan ulkopuolella, koulut ja muut oppilaitokset, päiväkodit sekä hoivakodit ja palvelutalot. Temaattisten inventointien lisäksi tehtiin täysin inventoinnit Hirvensalon, Satavan ja Kaksikerran ympärille oleville pienille saarille, joita ei ole aiemmin inventoitu. Keskustan osalta suojelutavoitteet perustuvat museokeskuksen inventointiin 2002. Keskustan suojelutavoitteita ja inventointeja on yleiskaavan laatimisen yhteydessä tarkistettu. Arkeologisten kohteiden osalta inventoinnit eivät ole ajan tasalla.

Yleiskaavan rakennussuojelumerkinnät osoittavat suojelun tavoitteellista tilaa. Kartalla on suojelutavoitekohteiden lisäksi esitetty informaationa jo toteutuneet rakennussuojelupäätökset arvoympäristöjen kokonaiskuvan hahmottamiseksi. Vireillä olevien osayleiskaavojen alueilta ei esitetä merkintöjä koko kaupungin yleiskaavassa. Osayleiskaava-alueilla kulttuuriympäristöä koskevat yleiskaavamerkinnät tulevat voimaan osayleiskaavojen myötä. Voimassa olevien osayleiskaavojen alueilta on tarvittaessa esitetty tarkentavia merkintöjä.

1. Rakennettu kulttuuriympäristö yleiskaavoituksessa

Turun seutu on maamme vanhinta jatkuvassa käytössä ollutta ympäristöä, kulttuurin jäljet näkyvät täällä kaikkialla kivikeskustasta metsäpoluille. Suojelukysymykset ovat usein kiinteä osa kulttuuriympäristöä. Kulttuurin muokkaama ympäristö sisältää kulttuurin muutoksen ja jatkumisen todisteet ja monesti myös esteettisesti, virkistyksellisesti ja sosiaalisesti arvokkaina pidettyjä merkityksiä.

Yhteistä kaikelle maankäyttöä koskeville tavoitteille on visio kestävästi kehittyvästä ja eheästä kaupunkirakenteesta, jossa laadukas ympäristö vahvistaa paikallisia erityispiirteitä. Turun maisemalliset erityisvahvuudet ovat juuri kulttuurimaisemassa, satojen vuosien aikana muotoutuneessa luonnon ja historian monimuotoisuudessa.

Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) mukaan yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon mm. rakennetun ympäristön, maiseman ja luonnonarvojen vaaliminen sekä virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys. Yleiskaavassa voidaan antaa erityisiä ympäristöarvoja koskevia suojelumääräyksiä. Lakiin on myös kirjattu mahdollisuus kansallisten kaupunkipuistojen perustamiseen kaupunkimaisen alueen erityisten arvojen hoitamista ja säilyttämistä varten.

Kulttuuriympäristön hoidosta ja säilyttämisestä on säädetty muissakin laeissa: luonnonsuojelulaissa, metsälaissa, vesilaissa, maa-aineslaissa, kirkkolaissa ja muinaismuistolaissa sekä tielainsäädännössä. Maankäyttö- ja rakennusasetuksen (MRA) mukaan kaavoitukseen liittyvien selvitysten on annettava riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida kaavan toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset. Lainsäädännön ohella tärkeänä lähtökohtana yleiskaavoitukselle ovat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet sekä Turun strategiset asiakirjat kuten arkkitehtuuripoliittinen ohjelma ja rakennusperintöohjelma.

Turku on määritellyt ohjeet rakennetun ympäristön vaalimisesta ja rakennussuojelusta 2015. Rakennusperintöohjelman lähtökohtana on rakennettuun ympäristön arvojen säilyttäminen. Ohjelman mukaan rakennusperintö on elävä ja toiminnallinen osa arkea; hyvin hoidettu ja monikerroksinen rakennusperintö on identiteetin perusta ja tekee Turusta houkuttelevan asua, elää ja yrittää. Ohjelmassa muistutetaan, että rakennussuojelu toteutuu asemakaava-alueella ensi sijaisesta asemakaavapäätökseen, mutta asemakaavoilla ei pystytä pitämään rakennussuojelutilannetta ajan tasalla. Asemakaavojen ohella on tärkeää, että kaupunki esittää koko sen aluetta koskevat konkreettiset suojelutavoitteet sekä yleiskaavalla että rakennusjärjestyksellä. Kulttuuriympäristön erityispiirteiden säilyttäminen olikin yksi 2016–2017 uusitun rakennusjärjestyksen lähtökohdista. Yleiskaavatyön ohessa päivitettiin koko kaupungin rakennusinventoinnit, jotta kulttuuriympäristöä koskeva lähtötietoaaineisto olisi mahdollisimman kattava.

2. Rakennussuojelutilanne

2.1 Oikeusvaikutteiset rakennussuojelupäätökset

Oikeusvaikutteisia eli juridisesti velvoittavia rakennussuojelupäätöksiä ovat asemakaavan suojelumerkinnot tai eri lakien nojalla tai sopimusten yhteydessä syntyneet suojelupäätökset. Suojelun kohde voi olla rakennus, rakennelma tai kokonainen ympäristö.

Oikeusvaikutteinen rakennussuojelu toteutuu asemakaava-alueella ensi sijassa maankäyttö- ja rakennuslain puitteissa eli asemakaavamerkinnoin. Asemakaavaa ei kuitenkaan yleensä ole mahdollista käynnistää yksin suojelun vuoksi. Kaavalla tehtävät suojelupäätökset tulevatkin ajankohtaiseksi yleensä muun kaavoitustarpeen yhteydessä.

Yleiskaavojen suojelumerkinnot ovat oikeusvaikutteisia asemakaavoitetun alueen ulkopuolella. Muutoin yleiskaavan, kuten maakuntakaavankin, suojelumerkinnot ovat ohjeena tarkemmalle suunnittelulle ja mahdolliselle asemakaavalla suojelulle. Oikeusvaikutteinen suojelupäätös voidaan tehdä myös, vaikka yleiskaavassa ko. kohdetta ei olisikaan merkitty suojelukohteeksi.

Asemakaavoittamattomalla alueella tai kun suojelua ei muusta syystä voida (riittävästi) turvata maankäyttö- ja rakennuslailla eli kaavasuojelun keinoin, voidaan tehdä päätös rakennusperintölain (laki rakennusperinnön suojelusta, LaRS 498/2010) nojalla. Asemakaavoitetulla alueella olevien erityisten kohteiden suojelu rakennusperintölailla voi olla tarpeen esimerkiksi silloin, kun kohteen suojelutarve ulottuu sisustukseen tai muihin sellaisiin ominaispiirteisiin, joiden säilyttämisen ohjaaminen ja valvonta ei ole mahdollista maankäyttö- ja rakennuslain puitteissa.

Valtioneuvosto on päättänyt merkittävien valtion omistamien rakennusten suojelusta asetuksella (asetus valtion omistamien rakennusten suojelusta 480/1985). Merkittävien rautatieympäristöjen suojelusta on päätetty rautatiesopimuksen (1998) yhteydessä. Kirkollishallitus voi päättää kirkollisten rakennusten suojelusta. Ilman erillistä päätöstä suojeltavia rakennuksia ovat ennen v. 1917 rakennetut kirkot (kirkkolaki, laki ortodoksisesta kirkosta). Kiinteiksi muinaisjäänöksiksi laskettavat rakennukset on suojeltu muinaismuistolilla (295/1963).

Vuonna 2010 voimaan tullut laki rakennusperinnön suojelusta LaRS on kumonnut aiemman rakennussuojelulain 60/1985. Aiemmin rakennussuojelulain nojalla tehty suojelupäätökset ovat voimassa korvaavan lain nojalla. Kerttulin koulusta on tehty 2016 suojelupäätös LaRS:n nojalla.

LaRS on kumonnut myös asetuksen valtion omistamien rakennusten suojelusta (asetus 480/85). Asetuksella suojeltujen kohteiden suojelu kuitenkin pysyy voimassa, kunnes niiden suojelusta on tehty päätös rakennusperintölailla suojelemisesta tai kun kohteiden säilyminen on varmistettu asemakaavapäätöksin. Lakimuutoksen jälkeen on tehty suojelupäätökset Maaherran makasiinin ja Kerttulin koulun suojelemisesta LaRSin nojalla.

ELY-keskus on aloittanut 2014 hankkeen, joka selvittää LaRSin suunnitelmallista ja ennakoivaa käyttämistä tiettyjen tapausten kohdalla. Aiemmin lakisuojelua on käytetty vain hätätapauksissa, kun arvokohde on ollut uhattuna. Hankkeessa on tutkittu asetuksella suojeltujen kohteiden lisäksi valtakunnallisesti arvokkaat kohteet (rky), rautatiesopimuksella suojellut kohteet sekä Haagin 1954 sopimuksessa määritellyt kohteet ja ns. varjellut kohteet. Haagin sopimus Unescon alainen humanitaarinen yleissopimus, joka pyrkii siihen, että aseellisen konfliktin aikana sotivat osapuolet pidättäytyvät hyökkäyksistä kulttuurimaisuutta kohtaan. Varjellut kohteet ovat tai ovat olleet valtion omistamia kohteita, joilla on suojeluarvoa, mutta joiden suojelusta ei päästy sopimukseen asetuksen 480/1985 valmistelun yhteydessä. Jos kohteen suojelu LaRSilla vaikuttaa perustellulta, päätökset otetaan vireille. Vireille otetaan ensisijaisesti kohteet, joista valtio on luopunut tai luopumassa tai joista voidaan luopua (valtion ei-strategisiksi määrittelemät kohteet) sekä muista syistä kiireellisiksi katsotut kohteet.

LaRS-suojelupäätös vireillä

- Arkipiispantalo (Asetus 480/85)
- Akatemiatalo (Asetus 480/85)
- Oikeustalon tontti, ent. Korkkitehdas (Asetus 480/85)
- Turun rautatieasema (Rautatiesopimus 1998)
- Turun yliopistonmäki (RKY, osittain Asetus 480/85)

LaRS-suojelu tulossa vireille

- Turun linna tulossa (Asetus 480/85)

Kielteinen LaRS-päätös

- Turunmaan sairaala (uusi kohde)

2.2 Ohjaava rakennussuojelu

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat osa maankäyttö- ja rakennuslain mukaista alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää. Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa on kirjattu yleistavoitteena kansallisen kulttuuri- ja rakennusperinnön huomioon ottaminen. Alueiden käytöllä on edistettävä kulttuuriympäristön, rakennusperinnön kerroksellisuuden ja alueellisesti vaihtelevien luonteiden säilymistä. Paikallisella tasolla on huomioitava kansainväliset sopimuksen, valtioneuvoston päätökset ja viranomaisten laatimat valtakunnalliset inventoinnit. Erityistavoitteena on valtakunnallisesti merkittävien kulttuuri- ja luonnonperinnön arvojen säilyttäminen. Alueiden käytön on sovellettava arvokkaiden kohteiden ja alueiden historialliseen kehitykseen. Ympäristöministeriö valmistelee valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden uudistamista. Tavoitteena on, että valtioneuvosto voisi päättää uudistetuista tavoitteista loppuvuodesta 2017.

Maakuntakaava

Maakuntakaavan tarkoitus on välittää suojelutietoa- ja -näkemyksiä paikallisille suunnittelu- ja valvontaviranomaisille. Maakuntakaavassa on osoitettu seudullisesti merkittävät ja valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutumisen kannalta arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt. Kulttuuriympäristön suojelun ja seudullisen tarkastelun kannalta oleellisia ovat ympäristökokonaisuudet. Maakuntakaavaa ohjaa paikallista toimintaa eikä maakuntakaavalla ei oteta suojelun toteuttamisen tapaan. Kuntien kaavoitus-, rakennusvalvonta- ja muiden viranomaisten tulee toimillaan edistää arvokkaiksi osoitettujen kohteiden säilymistä. Merkinnoilla on erilaisia perusteita ja statuksia, jotka tulee aina selvittää. Maakuntakaavan osoittamiin kohteisiin liittyvien toimenpiteiden yhteydessä tulee aina pyytää lausunto museoviranomaisilta. Maakuntakaava ei ole voimassa oikeusvaikutteisen yleiskaavan eikä asemakaavan alueella, mutta se ohjaa tulevia kaavamuutoksia.

Turun kaupunkiseudun maakuntakaava on Turun yleiskaavan vahvistamisen jälkeen 2004. Kaavatyötä ohjasi Varsinais-Suomen liiton ohella alueen kuntien edustajista koostuva erillinen toimikunta. Rakennetun ympäristön suojelutavoitteita koskevat liitteet ovat vuosilta 2001–2002. Kohdeluetteloiden ja -karttojen lähtökohtana ovat olleet Turun maakuntamuseon rakennusinventoinnit ja aiemmin vahvistetut seutukaavat, joiden kohdeluetteloita on uuden maakuntakaava myötä ajanmukaistettu. Maakuntakaavan suojelutavoitteet täydentävät merkittävällä tavalla nykyisen yleiskaavan suojelutavoitteita, sillä yleiskaavassa on oleellisesti puutteellinen keskustan rakennussuojelun osalta.

Turun kaupunkiseudun maakuntakaava, Turun keskustan suojeltavat rakennetun ympäristön kokonaisuudet.

Yleiskaava 2020

Vuosina 2001 (osa) ja 2004 (osa) voimaan tullessa Yleiskaava 2020:ssa rakennussuojelukohteita ei merkitty kaavakartalle, vaan ne esitettiin kaavaselostuksessa. Valmistelun yhteydessä todettiin, että rakennussuojelutyö jäi osittain kesken yleiskaavaa laadittaessa. Merkittävimmällä tavalla keskeneräisyys näkyy keskustan rakennussuojelukohteiden puuttumisena.

Yleiskaavakartalla on esitetty vinoviivarasterilla luonnon monimuotoisuuden, kulttuurihistorian, kulttuuri- maiseman ja kaupunkikuvan kannalta tärkeitä ympäristökokonaisuuksia. Yksi tällainen kohde on Aurajoen ja Vähäjoen ympäristö sekä Linnanaukko. Rakennetun ympäristön osalta yleiskaavan selostuksessa todetaan kartalle tuodun vain kaikkein merkittävimmät aluekokonaisuudet; miljöön suojelun tulisi toteutua varsinaisesti tarkemmissa suunnitelmissa. Merkittävimmillä aluekokonaisuuksilla tarkoitettiin ilmeisesti kaupunkikuvallisesti arvokkaita ympäristökokonaisuuksia.

Erityisen arvokkaiksi ja säilyttävän kehittämisen kohteiksi nostettiin Yleiskaavassa 2020 keskusta, Aurajokivarsi, keskustaa ympäröivä omakotiasutus ja Ruissalo. Kaupunkikuvan kehittämiskohteina määritettiin keskustan sisääntuloreitit, päätiät ja lähiöt. Näitä kohteita ei kuitenkaan rajattu erikseen kartalta. Selostuksen kartoilla on esitetty pistemäisinä merkintöinä rakennussuojelukohteet, joista osa koskee hyvinkin laajoja aluekokonaisuuksia. Näiden lisäksi esitettiin aluemerkinnoin kaupunkikuvallisesti arvokkaat ympäristökokonaisuudet.

Yleiskaava 2020, kaupunkikuvallisesti arvokkaat ympäristökokonaisuudet

- Kupittaaan Ruotsalaistaloalue
- Sirkkalan koulun kortteli (lisäksi tontti II-11-1)
- Mäntymäki
- Mestarinkadun–Stålminkadun ympäristö
- Kuvuori
- Nummenpakka ja Itäharju
- Portsa
- Pohjola
- Linnanfältin ja Mittarinkadun ympäristö
- Pansion Laten alue
- Raunistulan Konsanmäki

Vaikka Yleiskaavassa 2020 ei esitetty keskustan osalta kuin muutama suojelukohde, keskustan todettiin olevan erityisen arvokas säilyttävän kehittämisen alue, samoin kuin Aurajokivarsi, keskustaa ympäröivä omakotiasutus ja Ruissalo. Rakennussuojelukohteita ei merkitty kaavakartalle, vaan ne esitettiin kaavaselostuksessa. Yleiskaavassa ei esitetty arkeologisia kohteita.

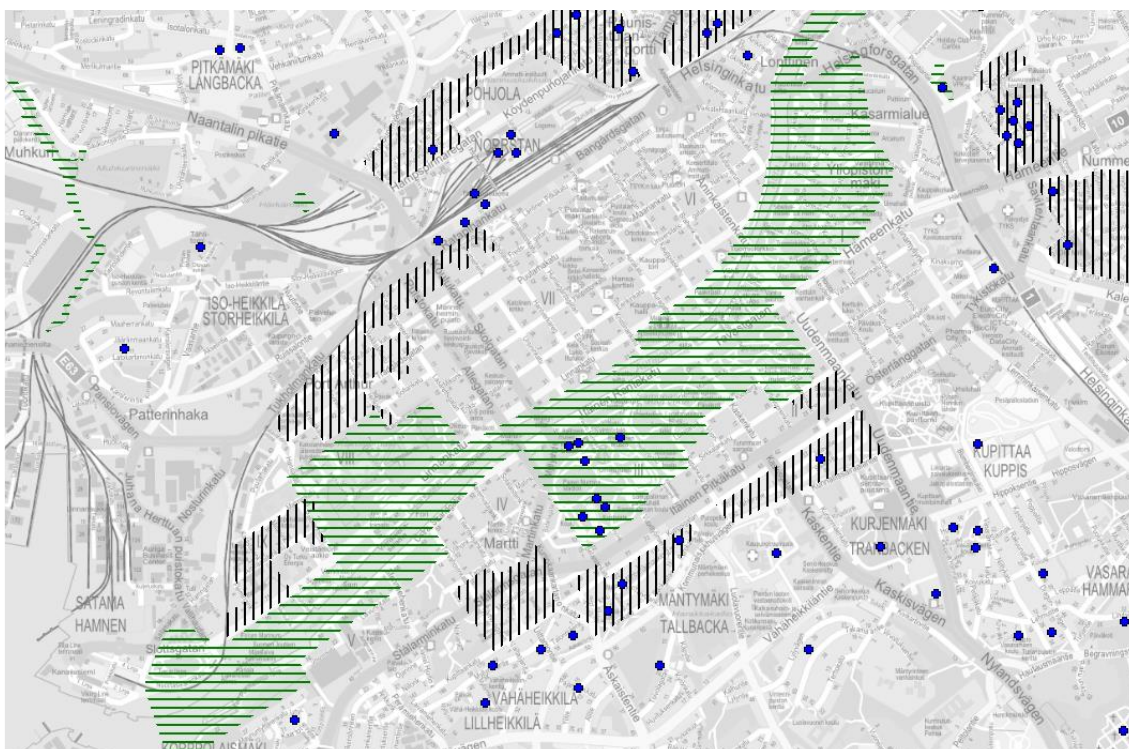
Yleiskaavan 2020 hyväksymisen yhteydessä päätettiin käynnistää mm. seuraavat yleiskaavalliset selvitykset:

- kansallisen kaupunkipuiston rajaamisen tarkistaminen
- arvokkaiksi luonnonympäristöiksi määriteltyjen alueiden ja kansallismaisema-alueen (Yleiskaava 2020 -strategiakartta 3.5) rajaamisen tarkistaminen
- Aurajoen ylittävien siltavarausten maisemallinen tarkastelu
- rakennetun ympäristön suojelukohdeiden ja inventointien ajan tasalle saattaminen

Kansallinen kaupunkipuisto perustettiin kaupungin hakemuksesta ympäristöministeriön päätöksellä 2013. Puiston rajaamisesta ja muusta siihen kuuluvasta valmistelutyöstä vastasi yleiskaavatoimisto. Aurajokilaakso on yksi Suomen kansallismaisemista, jotka Ympäristöministeriö on nimesi 1992. Maisemille ei määritelty aluerajauksia eikä kuntia ole veloitettu rajaamaan kansallismaisemia kartalle. Aurajoki-laakso on valtakunnallisesti arvokas maisema-alue, joiden rajauksista on valtioneuvoston periaatepäätös vuodelta 1995 ja aluetta on edelleen tarkennettu maakuntakaavassa. Valtakunnallisesti arvokkaat alueet osoitetaan yleiskaavassa ja niitä täydennetään alueellisesti ja paikallisesti arvokkaiden alueiden merkinnoilla. Ely-keskus valmistelee valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden rajausten tarkistamista.

Yleiskaavatyön kuluessa on valmistunut Aurajoen ylittävä kevyen liikenteen silta (Kirjastosilta), jonka valmisteluun kuului vaihtoehtotarkastelut ja niiden maisemallisten vaikutusten arviointi. Raunistulansilta on tällä hetkellä ainoa vireillä oleva suunnitelma Aurajoen ylittäväksi sillaksi. Sen toteuttamiseksi on käynnissä asemakaavanmuutos, jonka yhteydessä on laadittu vaihtoehtotarkastelut ja arvioitu sillan vaikutuksia maisemaan.

Yleiskaavan tarkistusta aloitettaessa lähes koko sotien jälkeinen rakennusperintö oli inventoimatta. Myös monesta kaupunginosasta puuttuvat kulttuurihistorialliset perusselvitykset tai inventoinnit olivat puutteellisia. Yleiskaavatyön osana laadittiin useita täydennysinventointeja. Inventointeihin sisällytettiin kaavoitusta oleellisesti helpottava, asiantuntijayhteistyönä tehty arvottaminen. Selvityksiin sisältyivät asuinalueet, koulurakennukset, päiväkodit, hoivakodit ja teollisuuskohteet sekä modernin rakentamisen avainkohteet. Arkeologisten kohteiden osalta perusinventoinnit ovat edelleen vanhentuneita.

Yleiskaava 2020 (ote): rakennus-suojelukohdeet (siniset pisteet), kaupunkikuvallisesti arvokkaat ympäristökokonaisuudet (musta pystyraiditus) ja maisemallisesti arvokas alue (kulttuurihistoriallisesti, kaupunkikuvallisesti, maisemallisesti tai luonnonoloiltaan arvokas alueen osa, vihreä vaaka-raiditus).

Osayleiskaavat

Yleiskaavan suojelumerkintöjä ei ole esitetty voimassa olevien osayleiskaavojen alueilta muuta kuin niiltä osin, kuin suojelutavoitteita on ollut tarpeen tarkentaa. Toteutuneet suojelupäätökset ja valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt on esitetty koko kaupungin alueelta riippumatta siitä, onko alueella voimassa olevaa yleiskaavaa.

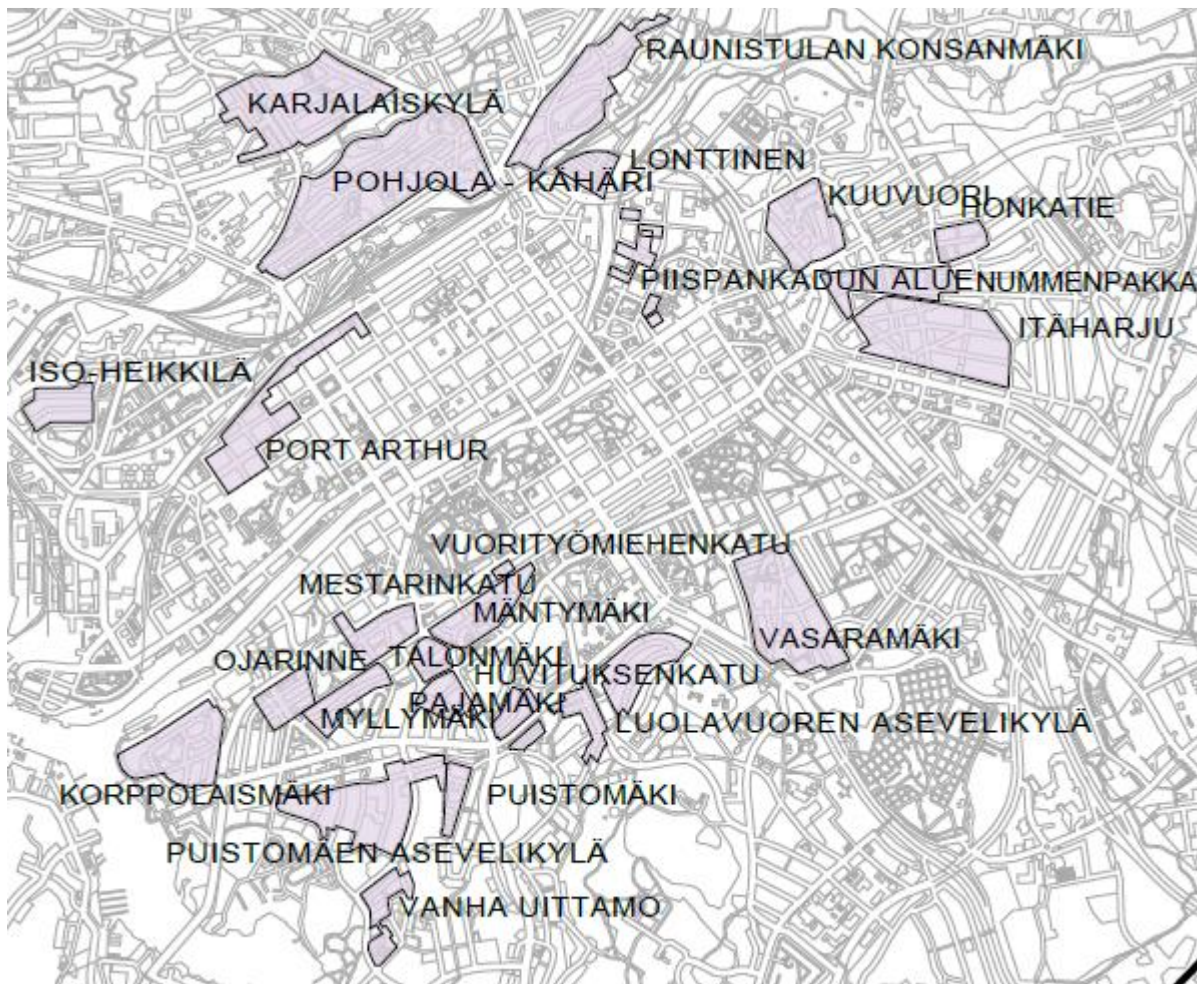
Yleiskaavan 2029 valmistelun yhteydessä vireillä olleiden Maaria-Ilmaristen, Hirvensalon ja Satava-Kaksikerran osayleiskaavojen osalta yleiskaavan rakennussuojelutyötä on valmisteltu ko. kaavojen yhteydessä. Näiden osayleiskaavojen osalta rakennussuojelumerkinnot näkyvät osayleiskaavoissa eikä näiltä alueilta esitetä rakennussuojelukohteita koko kaupungin yleiskaavassa.

Perusparannusalueet

Turun kaupunki päätti vuonna 1984 keskustaa ympäröivien pientaloalueiden liittämisestä osaksi valtakunnallista perusparannusohjelmaa. Mukaan valittiin säilytettäviä ja pienin toimenpitein kehitettäviä 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun puutalokortteleita, jotka inventoitiin ja arvotettiin. Perusparannusalueet asetettiin rakennuskieltoon, ja niiden suunnittelutilanteen ajanmukaisuus arvioitiin, minkä jälkeen joillekin alueille vahvistettiin säilyttävä asemakaava.

Osa merkittiin myös Yleiskaavan 2020 rakennussuojelukohteeksi tai kaupunkikuvallisesti arvokkaaksi ympäristökokonaisuudeksi. Perusparannuskokeiluilla haluttiin uudistaa asemakaavoja suunnitelmallisesti siten, että turvattaisiin keskustoja ympäröivien kaupunkihistorian ja ympäristön monimuotoisuuden kannalta merkittävien aluekokonaisuuksien säilyminen. Toisena tarkoituksena oli parantaa merkittävästi korjausrakentamisen edellytyksiä kehittämällä korjausneuvontaa sekä tukemalla korjauksia taloudellisesti. Perusparannuslain perusteella avustusluontoisia lainoja myönnettiin korjauksiin perusparannusalueiksi määritellyillä alueilla. Laki korvattiin 1994 voimaan tulleella aravalalla, jonka mukaan valtion asuntorahaston perusparannusavustukset eivät ole aluesidonnaisia.

Sisäasiainministeriö laati kaavojen vanhentuneisuuden arviointiin yleisen ohjeen vuonna 1981 ja Turun kaupungin asemakaavaosasto käynnisti kaavojen uudistamistarpeen arvioinnin seuraavana vuonna. Perusparannusprojektia varten perustettiin oma työryhmä. Perusparannushankkeen taustalla oli kaupunkien väestönkasvun voimakas hidastuminen ja sitä kautta syntynyt tarve ylimitoitettun asemakaava-varannon ajanmukaisuuden arviointiin kaupungeissa ympäri maata. Keskustoja ympäröivillä vanhoilla pientaloalueilla oli voimassa ympäristön täydellisen muutoksen mahdollistavia asemakaavoja, mikä loi epävarmuutta ja haluttomuutta kehittää ja ylläpitää olevaa rakennuskantaa. Korjauksia oli jo jonkin verran tehty, mutta niiden laatu oli vaihtelevaa suunnittelun ja rakentamisen ohjauksen ollessa puutteellista.

Perusparannusalueet 1984. Suurin osa alueista on eri suunnitteluasteillamääritelly ominaispiirteiltään säilytettäväksi.

Suurin osa 1980-luvun perusparannusalueista on jollakin suunnitteluasteella suojeltu tai merkitty arvokkaaksi ympäristökokonaisuudeksi. 1980-luvun perusparannuskokeilun rakennusinventoinnit kattoivat yksin keskustaa ympäröivän pientalovyöhykkeen. Tämän ulkopuolella on myös kortteli- ja kylä-alueita, joiden ominaispiirteiden säilyminen on tärkeää. Näitä kohteita on tarkasteltu alueinventoinnissa 2013–2016 (ks. kohta *Rakennusinventoinnit*).

Perusparannusalueiden suunnittelutilanne – säilyttämistä koskevat päätökset eri suunnitteluasteilla:

- Ojarinne
 - Ei säilyttämistä koskevia päätöksiä
- Huvituksenkatu
 - Ei säilyttämistä koskevia päätöksiä
- Honkatie
 - Suojeltu kokonaan asemakaavamuutoksilla (/s)
 - Alue kuuluu Yleiskaavan 2020 kaupunkikuvallisesti arvokkaisiin ympäristökokonaisuuksiin
 - Joitakin Yleiskaavan 2020 rakennussuojelukohteita
- Iso-Heikkilä
 - Yleiskaavan 2020 rakennussuojelukohteet kattavat koko alueen
- Itäharju
 - Yleiskaavan 2020 rakennussuojelukohteet kattavat koko alueen
 - Alue kuuluu Yleiskaavan 2020 kaupunkikuvallisesti arvokkaisiin ympäristökokonaisuuksiin perusparannusaluetta laajempaan
 - Lisäksi kahden tontin osalta suojeltu asemakaavamuutoksella (/s)
- Karjalaiskylä
 - Yleiskaavan 2020 rakennussuojelukohteet kattavat lähes koko alueen

- Korppolaismäki
 - Yleiskaavan 2020 rakennussuojelukohteet kattavat suuren osan alueesta
- Kuuvuori
 - Suojeltu kokonaan asemakaavamuutoksilla (/s)
 - Yleiskaavan 2020 rakennussuojelukohteet kattavat koko alueen
 - Suurin osa alueesta kuuluu Yleiskaavan 2020 kaupunkikuvallisesti arvokkaisiin ympäristökokonaisuuksiin
- Lonttinen
 - Suojeltu kokonaan asemakaavamuutoksilla (/s)
 - Alueella paljon Yleiskaavan 2020 rakennussuojelukohteita
- Luolavuoren asevelikylä
 - Alueella useita Yleiskaavan 2020 rakennussuojelukohteita
- Mestarinkatu
 - Alue kuuluu Yleiskaavan 2020 kaupunkikuvallisesti arvokkaisiin ympäristökokonaisuuksiin perusparannusaluetta laajempaan
 - Suojeltu osittain asemakaavamuutoksilla (sr ja /s)
- Myllymäki
 - Yleiskaavan 2020 rakennussuojelukohteet kattavat suuren osan alueesta
 - Suojeltu osittain asemakaavamuutoksella (/s)
- Mäntymäki
 - Suojeltu lähes kokonaan asemakaavamuutoksilla (sr ja /s)
 - Yleiskaavan 2020 rakennussuojelukohteet kattavat koko alueen
 - Alue kuuluu lähes kokonaan Yleiskaavan 2020 kaupunkikuvallisesti arvokkaisiin ympäristökokonaisuuksiin
- Nummenpakka
 - Alue kuuluu Yleiskaavan 2020 kaupunkikuvallisesti arvokkaisiin ympäristökokonaisuuksiin
 - perusparannusaluetta laajempaan
 - Suojeltu osittain asemakaavamuutoksilla (sr ja /s)
 - Joitakin Yleiskaavan 2020 rakennussuojelukohteita
- Piispankadun alue
 - Suojeltu lähes kokonaan asemakaavamuutoksilla (sr ja /s)
 - Alue kuuluu Yleiskaavan 2020 kulttuurihistoriallisesti, kaupunkikuvallisesti, maisemallisesti tai luonnonoloiltaan arvokkaisiin alueen osiin sekä Turun kaupunkiseudun maakuntakaavan suojeltaviin rakennetun ympäristön kokonaisuuksiin ja valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin (RKY 2009)
- Pajamäki
 - Yleiskaavan 2020 rakennussuojelukohteet kattavat suurimman osan alueesta
- Pohjola-Kähäri
 - Suurin osa alueesta kuuluu Yleiskaavan 2020 kaupunkikuvallisesti arvokkaisiin ympäristökokonaisuuksiin
 - Useita Yleiskaavan 2020 rakennussuojelukohteita
 - Suojeltu osittain asemakaavamuutoksilla (sr ja /s)
- Port Arthur
 - Suojeltu suurimmaksi osaksi asemakaavamuutoksilla (sr ja /s)
 - Alue kuuluu Yleiskaavan 2020 kaupunkikuvallisesti arvokkaisiin ympäristökokonaisuuksiin perusparannusaluetta laajempaan sekä Turun kaupunkiseudun maakuntakaavan suojeltaviin rakennetun ympäristön kokonaisuuksiin ja valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin (RKY 2009)
- Puistomäen asevelikylä
 - Yleiskaavan 2020 rakennussuojelukohteet kattavat alueen muutamaa tonttia lukuun ottamatta
- Puistomäki
 - Yleiskaavan 2020 rakennussuojelukohteet kattavat koko alueen

- Raunistulan Konsanmäki
 - Suojeltu suurimmaksi osaksi asemakaavamuutoksilla (sr ja /s)
 - Yleiskaavan 2020 rakennussuojelukohteet kattavat lähes koko alueen
 - Alue sisältyy lähes kokonaan Yleiskaavan 2020 kaupunkikuvallisesti arvokkaisiin ympäristökoko-
naisuuksiin
- Talonmäki
 - Suojeltu kahta tonttia lukuun ottamatta asemakaavamuutoksilla (/s)
 - Yleiskaavan 2020 rakennussuojelukohteet kattavat koko alueen
- Vanha Uittamo
 - Yleiskaavan 2020 rakennussuojelukohteet kattavat alueen muutamaa tonttia lukuun ottamatta
- Vasaramäki
 - Useita Yleiskaavan 2020 rakennussuojelukohteita
 - Yksi rakennus suojeltu asemakaavamuutoksella (sr)
- Vuorityömiehenkatu
 - Kaikki rakennukset suojeltu asemakaavamuutoksella (sr)

3. Suojelutavoitteet ja rakennusinventoinnit

3.1 Rakennusperintöohjelma ja arkkitehtuuripoliittinen ohjelma

Rakennusperintöohjelma on linjaus rakennetun ympäristön vaalimisen ja rakennussuojelun periaatteista. Ohjelman lähtökohtana on rakennettuun ympäristön arvojen säilyttäminen. Rakennusperintö on elävä ja toiminnallinen osa arkea; hyvin hoidettu ja monikerroksinen rakennusperintö on identiteetin perusta ja tekee Turusta houkuttelevan asua, elää ja yrittää.

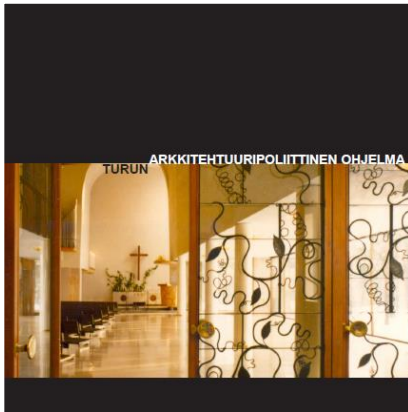
Yleiskaavoituksen osalta ohjelmassa on huomattu inventointien puutteellisuuden hankaloittavan rakennussuojelutarpeen kokonaisnäkemysten syntymistä. Lisäksi on tuotu esiin ilmiökeskeisyyden korostaminen rakennuskohtaisen tarkastelun rinnalla. Yleiskaavan valmistelussa onkin inventointeja täydennetty juuri tästä näkökulmasta keskittyen rakentamisen ilmiöihin ja rakennustyypeihin pyrkimättä kaupunginosittaiseen rakennuskohteisiin inventointeihin kaupunginosittain. Ohjelma muistuttaa, että asemakaavoittamattomalla alueella yleiskaavan suojelumääräykset ovat velvoittavia.

Kaupunginhallitus on hyväksynyt ympäristötoimialan ja museokeskuksen yhteistyönä valmisteleman asiakirjan ohjeellisesti noudatettavaksi 2015.

Ohjelman mukainen toimintamalli rakennussuojelussa on

- Kulttuuriperintöä vaalitaan kaikin tavoin; Turku on viihtyisä, ainutlaatuinen ja houkutteleva kaupunki hyvin hoidetun ja monimuotoisen rakennetun kulttuuriympäristönsä ansiosta.
- Rakennusperintöä koskeva suunnittelu, päätöksenteko ja toiminta perustuvat riittävään tietoon.
- Ensisijaisena rakennetun kulttuuriympäristön vaalimisen keinona on jatkuva käyttö ja kunnossapito kohteen ominaispiirteet huomioon ottaen. Rakennetun ympäristön arvot huomioon ottavat muutokset pitävät rakentamisen historian elävänä ja jatkuvana. Täydennysrakentaminen tarkoittaa uuden rakenteen sovittamista olevaan ympäristöön ja sen erityisarvoihin.
- Suojelukiistoja ehkäistään pitämällä maankäyttöä ja rakentamista koskevat selvitykset, suunnitelmat ja ohjeet mahdollisimman ajanmukaisina; yleiskaavaa ja rakennusjärjestystä käytetään osoittamaan laajemmat vaalimisen tarpeet tarkempaa suunnittelua varten.
- Oikeusvaikutteinen suojelu tapahtuu asemakaavoitetulla alueella ensisijaisesti asemakaavoin ja asemakaavoittamattoman alueen ulkopuolella yleiskaavalla, suojelua ohjaavat lisäksi valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, maakuntakaava ja rakennusjärjestys sekä käytettävissä oleva tieto ja ymmärtämys erityisistä arvoista.

- Rakennusinventointien tulee olla riittävän kattavia. Suojelutavoitteet ja inventoinnit ovat selvitysa-aineisto; kulttuuriympäristön erityisarvot ovat muiden todettujen arvojen tavoin lähtökohtina suunnittelussa ja päätöksenteossa. Rakennusperintöä koskevat päätökset syntyvät vuorovaikutteisena asiantuntijayhteistyönä tapauskohtaiseen harkintaan perustuen.

Arkkitehtuuripoliittisen ohjelman tavoitteena on kehittää Turusta entistä parempi ja vetovoimaisempi eurooppalainen moderni ja historiansa tunteva kaupunkiympäristö. Ohjelmalla pyritään edistämään arkkitehtonisesti korkeatasoista uudisrakentamista sekä rakennusperinnön vaalimista ja esimerkillistä uuden ja vanhan arkkitehtuurin yhdistämistä. Kaupunkisuunnittelu on yksi ohjelman keskeisiä toteuttajia.

Turun arkkitehtuuripoliittinen ohjelma.

3.2 Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (rky)

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) mukaisesti alueidenkäytössä on varmistettava, mm. että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöjen arvot säilyvät.

Museoviraston Rakennettu kulttuuriympäristö (RKY) -inventoinnin kohteita sisältävillä alueilla kehityksen tulee tukea alueiden ominaisluonnetta; muutokset eivät saa olla olennaisesti ristiriidassa kulttuuriympäristöarvojen kanssa. Säilyttämisen ja muutosten laajuus ratkaistaan kaavoituksen kautta: yleis- ja asemakaavoissa määritellään alueita koskevat yksityiskohtaisemmat kehittämis- ja suojelutavoitteet. RKY-kohteita sisältävän alueen kaavojen ajantasaisuutta on syytä arvioida aktiivisesti. Jos kaavan vanhentuneisuus vaarantaa alueen ominaisluonteen ja erityispiirteiden säilymistä, on se uusittava vastaamaan alueen merkitystä.

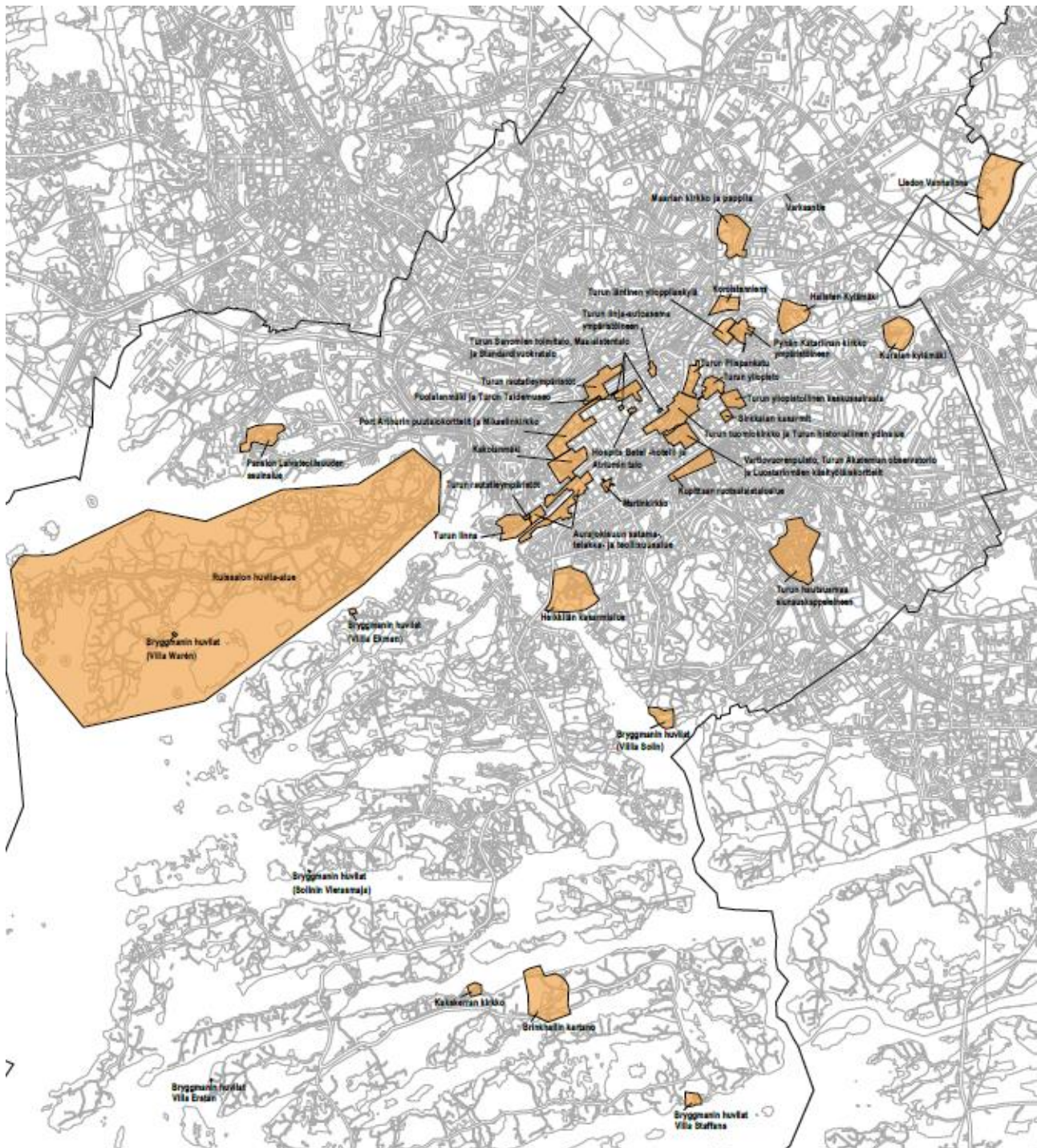
Rakennusvalvontaviranomaisen on aina ilmoitettava valtakunnallisesti merkittävään kulttuuriympäristöön kohdistuvasta purkuilmoituksesta tai purkamiseen johtavasta rakennuslupahakemuksesta MRA 67 §:n mukaisesti kaupunginhallitukselle ja alueelliselle ELY-keskukselle. Rakennusvalvontaviranomaisen on aina varmistuttava siitä,

Turussa on yhteensä 31 rky-kohdetta, joista suurin osa on aluekokonaisuuksia:

- Aurajokisuun satama-, telakka- ja teollisuusalue
- Brinkhallin kartano
- Bryggmanin huvilat
- Halisten kylämäki
- Heikkilän kasarmialue
- Hospits Betel -hotelli ja Atriumin talo
- Kakolanmäki
- Kaksikerran kirkko
- Koroistenniemi
- Kupittaaan ruotsalaistaloalue
- Kuralan kylämäki
- Maarian kirkko ja pappila
- Martinkirkko
- Pansion Laivateollisuuden asuinalue
- Port Arthurin puutalokorttelit ja Mikaelinkirkko
- Puolalanmäki ja Turun Taidemuseo
- Pyhän Katariinan kirkko ympäristöineen
- Ruissalon huvila-alue
- Sirkkalan kasarnit

- Turun hautausmaa siunauskappeleineen
 - Turun linja-autoasema ympäristöineen
 - Turun linna
 - Turun läntinen ylioppilaskylä
 - Turun Piispankatu
 - Turun rautatieympäristöt
 - Turun Sanomien toimitalo, Maalaistentalo ja Standardivuokratalo
 - Turun tuomiokirkko ja Turun historiallinen ydinalue
 - Turun yliopisto
 - Turun yliopistollinen keskussairaala
 - Varkaantie
 - Vartiovuorenpuisto, Turun Akatemian observatorio ja Luostarinmäen käsityöläiskorttelit
- Lisätietoa: Rakennettu kulttuuriympäristö (2009). *Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt* < www.rky.fi >. Museovirasto, Helsinki.

Rky-kohteet Turussa.

3.3 Kansallinen kaupunkipuisto

Maankäyttö- ja rakennuslain mukainen kansallinen kaupunkipuisto on perustettu Turun hakemuksesta ympäristöministeriön päätöksellä 2013 alueen erityisten arvojen säilyttämiseksi ja hoitamiseksi. Kaupunkipuisto perustuu Aurajoen kansallismaisemaan sekä valtakunnallisesti arvokkaisiin Ruissalon ja Aurajokilaakson maisema-alueisiin. Perustamispäätöksen yhteydessä on hyväksytty aluetta koskeva yleispiirteinen hoito- ja käyttösuunnitelma (2011). Lisäksi alueen arvoista ja merkityksestä on laadittu perustamisselvitys (2007).

Kaupunkipuiston tarkoitus (MRL 68 §):

Kaupunkipuiston tarkoitus on kaupunkimaiseen ympäristöön kuuluvan alueen kulttuuri- tai luonnonmaiseman kauneuden, luonnon monimuotoisuuden, historiallisten ominaispiirteiden tai siihen liittyvien kaupunkikuvallisten, sosiaalisten, virkistysellisten tai muiden erityisten arvojen säilyttäminen ja hoitaminen.

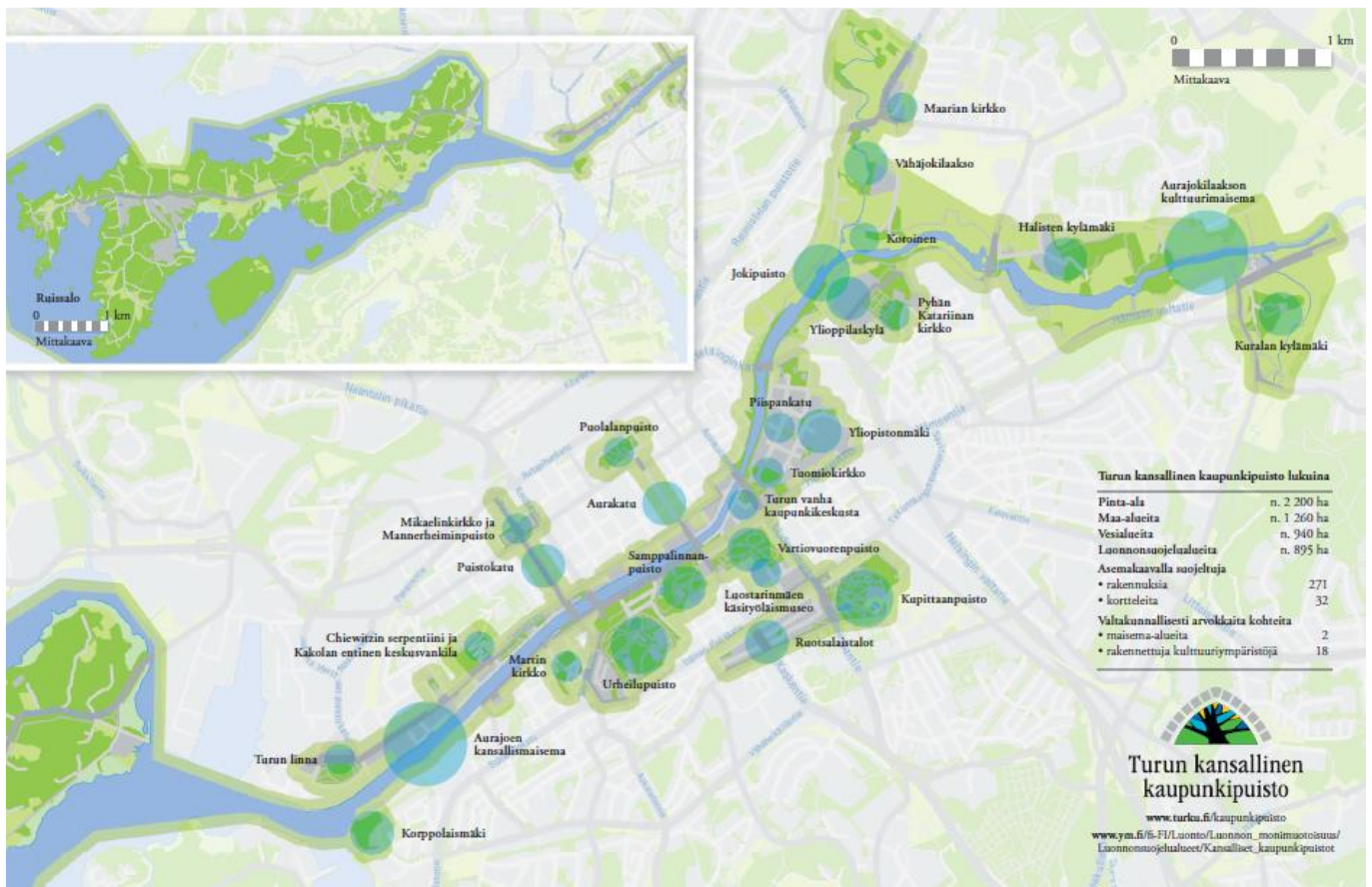
Kaupunkipuisto on kaupungin viher- ja virkistysverkoston arvokkainta ydinaluetta, noin 15 km ja 2 200 ha Airistolta Kuralan elävän historian kylään saakka. Puistossa Suomen vanhimman kaupungin, entisen pääkaupungin huomattavan rikas kulttuuriympäristö yhdessä lounaisen rannikkoluonnon ainutlaatuisen ja monimuotoisen luonnonympäristön kanssa muodostavat poikkeuksellisen merkittävän kokonaisuuden. Kaupunkipuiston erityiset arvot on esitetty tarkemmin puiston perustamispäätöksessä (5.6.2013), sekä osa-alueittain perustamisselvityksessä (28.2.2007) ja hoito- ja käyttösuunnitelmassa (7.3.2011).

Kansallinen kaupunkipuiston ytimenä on Aurajoki ja sen varren kulttuuri- ja viherympäristöt.

Perustamispäätöksen yhteydessä ei ollut tarpeellista antaa MRL 70 § mukaisia määräyksiä alueen hoidosta ja käytöstä, sillä kaavatilanne, olemassa olevat suojelupäätökset sekä hoito- ja käyttösuunnitelma katsottiin riittäviksi puiston arvojen turvaamisen kannalta.

Puiston sisältämät erityiset arvot ovat kaupungille tärkeitä vetovoimatekijöitä. Kaavamääräysten tulee tukea puiston tarkoitusta ja alueella olevien erityisten arvojen säilyttämistä ja hoitoa.

Turun kansallinen kaupunkipuisto.

3.4 Suojelutavoitteet

Lähtökohtana on, että valtakunnallisesti ja seudullisesti merkittävien kohteiden arvokkaat ominaispiirteet säilytetään. Valtakunnallisesti arvokkaat rakennusperintökohteet on esitetty inventoinnissa ”Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt” (rky). Turun rky-kohteista valtaosa sijaitsee asemakaava-alueella, joten niiden suojelussa ensisijainen keino on asemakaavallinen rakennussuojelu. Seudullisesti merkittävien kohteiden suojelutavoitteet on esitetty Varsinais-Suomen liiton laatimassa, vuonna 2004 vahvistetussa Turun kaupunkiseudun maakuntakaavassa.

Tällä hetkellä voimassa olevat, kaupungin määrittelemät rakennussuojelun tavoitteet on asemakaavoitettavilla alueilla esitetty yleiskaavoissa. Asemakaava-alueiden ulkopuolella yleiskaavan suojelumääräykset ovat sitovia. Suojelutavoitteet perustuvat rakennusinventointeihin.

Turun rakennussuojelutarpeen esille ottajana voidaan pitää arkkitehti Alexander Nyströmiä, joka 1900-luvun alussa puhui Puolalanmäellä sijainneen vanhan kyläasukuksen säilyttämisen puolesta sekä esitti kukkulapuistojen kupeeseen nousevien uudisrakennusten kerrokorkeuden rajaamista historiallisten kaupunkinäköymien vaalimiseksi. Samaan aikaan Turun kaupungin historiallisen museon (nyk. Turun museokeskus) johtokunta ponnisteli Luostarinmäen mökkien säilyttämiseksi. Vuonna 1959 hyväksytty Vasaramäen asemakaavanmuutos (63/1958) lienee varhaisin asemakaavalla syntynyt rakennussuojelupäätös Turussa. Kaavalla suojeltiin kaksikymmentä vuotta aiemmin valmistuneet funkistalot Rakuunatielä.

Suunnitelmallisempaan suojelutavoitteiden asettamiseen siirryttiin 1950-luvun puolivälissä, jolloin Iso-Heikkilän kartanon purku havahdutti kaupungin museolautakunnan laatimaan luettelon ehdottomasti säilytettävistä rakennuksista. Ensimmäinen suojeluluettelo käsitti 68 rakennusta ruutukaava-alueelta ja 14 sen ulkopuolelta. Kaupunginvaltuusto ei kuitenkaan vahvistanut listaa missään vaiheessa.

C.J. Cardberg laati yhteistyössä Muinaistieteellisen toimikunnan (nyk. Museovirasto) vuonna 1965 luettelon ”Säilytettäväksi ehdotetut rakennukset Turussa”. Suojelutavoiteluettelo käsitti ruutukaava-alueelta kaikkein keskeisimmät viisikymmentä yksittäistä rakennusta. Kokonaisuuksina oli otettu huomioon Tuomiokirkon ympäristön puistot ja Luostarinmäen käsityöläismuseon korttelit.

Turun keskustan saneeraus, rakentamisen tehostaminen ja siihen liittyvä vanhojen rakennusten purku kiihtyi Turussa 1950- ja 1960-luvuilla. Keskusta asetettiin rakennuskieltoon vuonna 1959. Muinaistieteellinen toimikunta (nyk. museovirasto) laati vuonna 1968 oman listauksen Turun säilytettävistä rakennuksista ja historiallinen museo päivitti omansa vuonna 1970. Suojelukohteita oli nyt ruutukaava-alueella 106 ja 12 sen ulkopuolella (kirkot, pappilat ja kartanot) sekä muutama huvila Ruissalosta. Luettelo kopiointiin lähes muutoksitta Varsinais-Suomen seutukaavaliiton suojeluraporttiin 1972 ja Yleiskaavan 1976 suojeluraporttiin, joka valmistui 1975. Suojelutavoitteisiin sisältyi nyt historiallisten monumenttikohteiden lisäksi ympäristökokonaisuuksia ja mukana oli myös modernin rakennusperinnön kohteita (Maalaistentalo, Turun Sanomien talo, Ylösnousemuskappeli, Kinopalatsi, Yliopistonkatu 27 ja Kaivokatu 1).

Keskustan rakennussuojelun vaihekaava.

Turun kaupunginvaltuusto oli jo vuonna 1980 (kv 25.1.1980) päättänyt, että ruutukaava-alueen suojelutarve tulee selvittää kokonaisvaltaisesti. Kivisen yleiskaavan rakennussuojeluraportti oli vuodelta 1975 ja se oli todettu olevan keskustan osalta suppea ja vanhentunut. Kritiikki uudisrakentamista ja vanhan rakennuskannan purkamista vastaan oli tässä vaiheessa erittäin näkyvää. Keskustan rakennusinventoinnin pohjalta laadittiin suojelun osayleiskaava eli vaihekaava 1982–1984 (Arkkitehtitoimisto Sigvard Ek-lund Ky / Kaarin Lehtonen). Suunnitelma kuulutettiin 22.6.1984 ja siitä hankittiin lausunnot myös kaupungin sisäisesti. Lausunnoissa esitettiin hyvin erilaisia näkemyksiä vaihekaavan hyväksymisestä ja sen seurauksista (krl 15.10.1985).

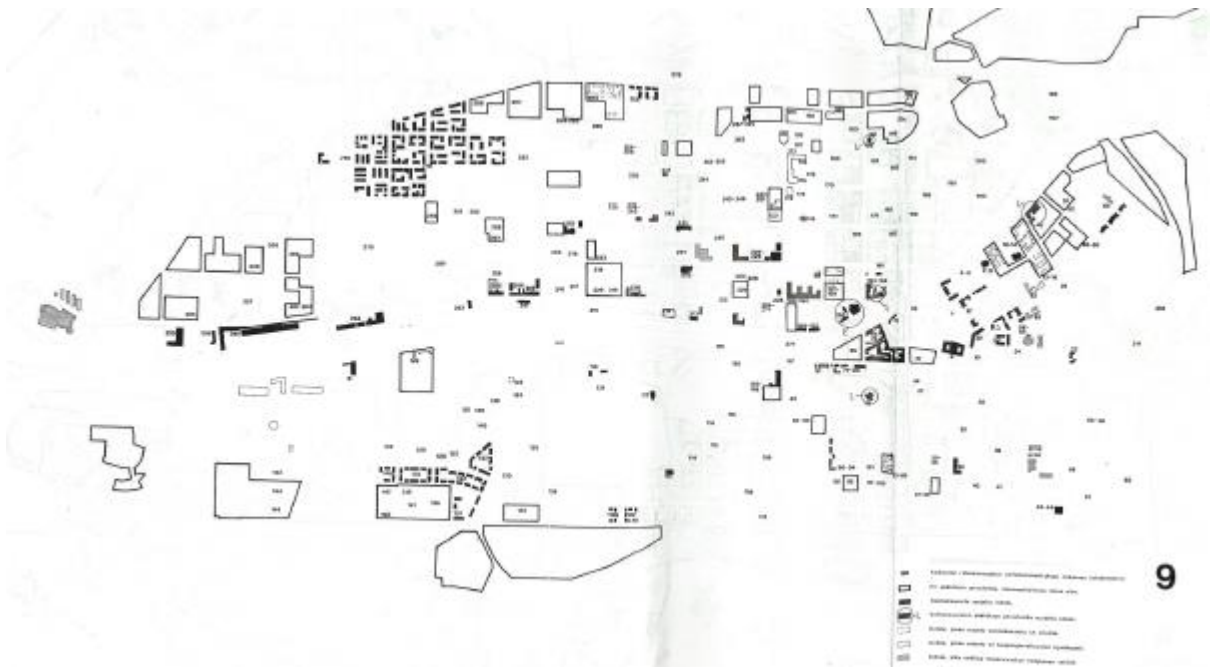
Asemakaavaosasto tarkisti vaihekaavan suojelukohdeluettelon 1988 ja laati vaihekaavalle toteuttamissuunnitelman. Tarkistuksessa täsmennettiin kohteiden suojeluperusteita ja arvioitiin tapauskohteisesti suojelutoimenpiteitä ja niiden ajankohtaisuutta. Luetteloon lisättiin rakennusten lisäksi miljöökokonaisuuksia, joiden erityisarvot tulisi ottaa huomioon asemakaavoituksessa. Luettelosta karsittiin vähemmän arvokkaiksi arvioituja kohteita. Toimenpidesuunnitelmalla varustettua keskustan suojelutavoiteluetteloa oli määrä pitää jatkuvasti ajan tasalla. Kaavoitusosasto esitti (22.11.1988) kaavoitusjaostolle, että päivitetty suojelutavoitteet hyväksytään kaupunginosittain alkaen I-osasta.

Rakennussuojelun vaihekaavaa ei missään vaiheessa hyväksytty suojelun osayleiskaavana, vaan sen oli määrä toteutua osana keskustan osayleiskaavaa (kh 20.9.1984). Yleiskaavan tarkistus (Yleiskaava 2010) hyväksyttiin vuonna 1995, ja sen yhteydessä todettiin keskustan osayleiskaavoituksen olevan vireillä vaihekaavoina, joita liikenteen vaihekaava oli valmistunut ja rakennussuojelun vaihekaava oli edelleen valmistelussa. Keskustan osayleiskaava ei valmistunut eikä rakennussuojelun vaihekaavaa hyväksytty. Se oli kuitenkin ohjeellisena käytössä ja se on käytännössä toiminut tähän päivään saakka osayleiskaavan tavoin ohjeena asemakaavoituksessa.

Yleiskaavan rakennussuojelutavoitteiden tarkistus

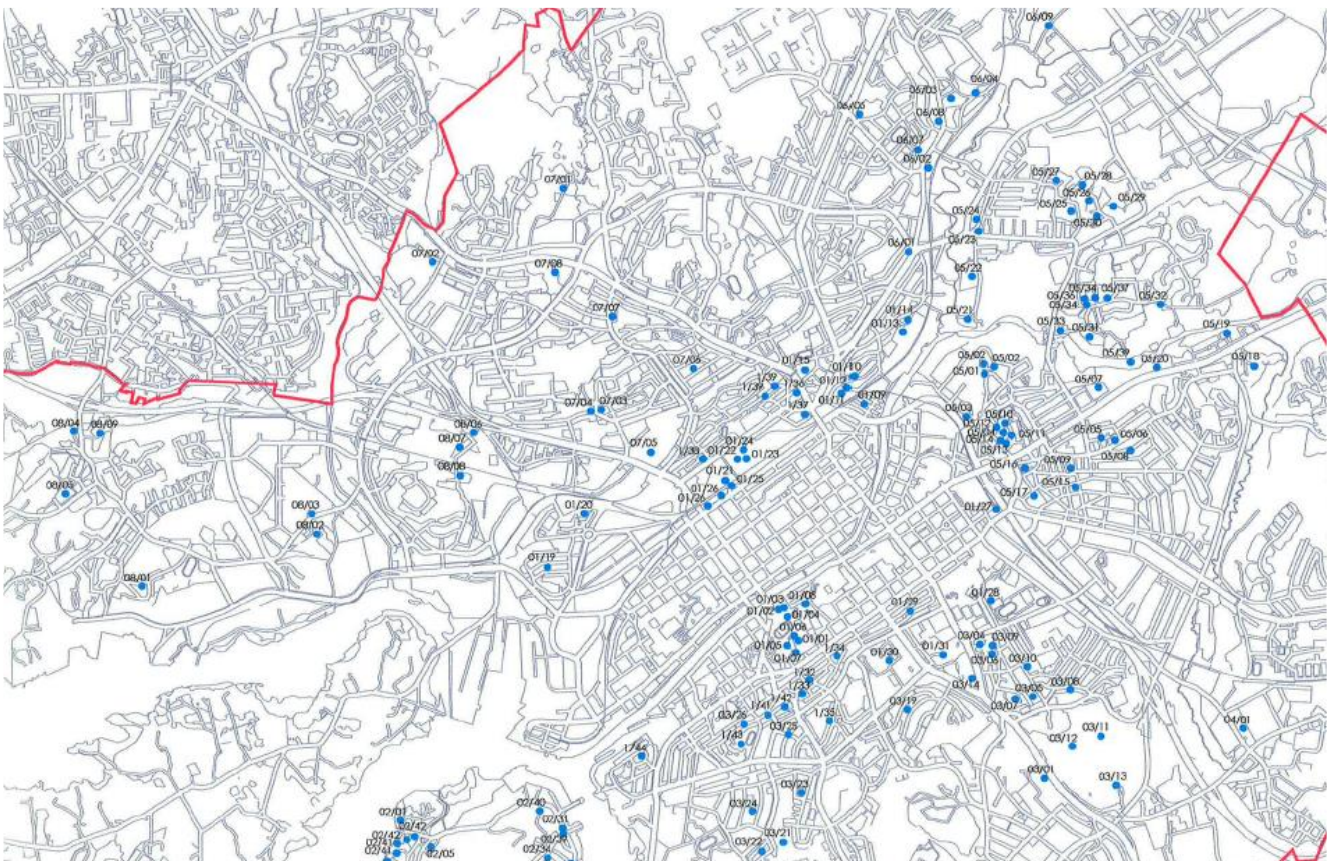
Yleiskaavaa 1976 arkistettiin osayleiskaavoin, joita laadittiin mm. Hirvensaloon ja Satava-Kaksikertaan 1985. Koko kaupungin yleiskaavan tarkistus (Yleiskaava 2010) hyväksyttiin ei-oikeusvaikutteisena 1995. Yleiskaavassa todettiin ympäristön (maisema, rakennukset, luonto, muinaisjäännökset) suojelun nousseen entistä merkittävämmäksi osaksi yhdyskuntasuunnittelua.

Yksittäisten rakennussuojelukohteiden osalta ei Yleiskaava 2010 kuitenkaan asettanut uusia, paikallisia suojelutavoitteita. Rakennussuojelun liitekartalla (9) esitettiin yhteenvetona vuonna keskustan vaihekaavan kohteet, rakennuskiellossa olevat keskustan kohteet, museoviraston esitys valtion omistamien rakennusten suojelusta sekä rakennukset, joiden suojelusta oli erikseen päätetty muulla tavoin (asema-kaava, valtioneuvoston päätös, kaupunginvaltuuston päätös) tai joiden suojelu asemakaavalla oli vireillä. Yleiskaavan selostuksessa todettiin keskustan ulkopuolella olevan lukuisia mahdollisia suojelukohteita, kuten edellisen yleiskaavan suojeluraportin kohteet, joiden lisäksi museon selvitysten perusteella olisi todennäköistä, että suojeltavia kohteita olisi tätä enemmänkin. Selostuksessa viitattiin lisäksi tuoreisiin valtakunnallisiin inventointeihin, joiden perusteella Turussa olisi useita maankäytön suunnittelussa huomioitavia valtakunnallisesti merkittäviä aluekokonaisuuksia. Maisemansuojelun liitekartalla (8b) osoitettiin maisemallisesti arvokkaat kokonaisuudet, joihin kuuluivat rakennetun ympäristön osalta sisäasiainministeriön ja Museoviraston vuonna 1979 esittämät valtakunnallisesti merkittävät kohteet. Näitä olivat mm. Halisten ja Kuralan kylät, keskiaikaiset kirkot, Kakolan vankila-alue ja Tähtitorninmäki sekä Port Arthur, joka oli suojeltu asemakaavalla jo vuonna 1982 ja jonka säilyminen oli ollut yhtenä vaihtoehtona jo kymmenen vuotta aiemmin keskustan kehyskaavoituksessa.

Yleiskaava 2010 rakennussuojelukohteet.

Nykyinen Yleiskaava 2020 tuli voimaan vuonna 2001 oikeusvaikutteisena sisältäen Turun maakuntamu-
seon (nyk. Museokeskus) suojelutavoiteluettelon vuodelta 1999. Luettelo oli keskustan ulkopuolisilta
alueilta kattava, mutta keskustan osalta valmistelu jäi kesken. Turun museokeskus tarkensi omalta osal-
taan tavoitteita keskustan rakennusperinnön säilyttämiselle vuonna 2002 (*Turun keskusta-alue. Suojelu-
tavoitteet ja suojelutilanne*). Keskustan rakennussuojelutavoitteita tarkennettiin myös vuonna 2010 val-
mistuneessa yleiskaavatoimiston selvityksessä: *Turun elävä keskusta – keskustan kehittämissuunnitel-
ma: keskustan rakennussuojelun ja täydennysrakentamisen yhteensovittaminen*. Suojelutavoitteita mää-
ritettäessä niiden ulkopuolelle jätettiin vuoden 1960 jälkeen rakennetut asuinkerrostalot ja 1970 jälkeen
rakennetut julkiset rakennukset, mutta todettiin, että tässä ryhmässä on mahdollisia suojelukohteita.

Yleiskaava 2020 rakennussuojelukohteita.

Viimeisin tarkistus suojelutavoitteista on tehty teemakohtaisten täydennysinventointien sarjana. Täydennysinventoinnit ja kohteiden suojelutarpeen arviointi on tehty vuosina 2013–2017 museon, rakennusvalvonnan ja kaavoituksen yhteistyönä. Samaan aikaan on ollut vireillä Hirvensalon, Satava–Kaksikerran ja Maaria–Ilmaristen osayleiskaavojen uusiminen. Skanssin ja Piisparistin osayleiskaava on tullut voimaan 2005, Ratapihan 2009 ja Linnakaupungin osayleiskaava 2012. Vireillä olevissa osayleiskaavoissa on ajantasaisesti suojelumerkintöjä uusimpien suojelutavoitteiden mukaisesti.

3.5 Rakennusinventoinnit

Rakennusinventoinneissa kerätään perustiedot alueen rakennetusta ympäristöstä. Joissakin inventoinneissa otetaan myös kantaa kohteen merkitykseen ja arvioidaan suojelutarpeita ja esitetään suojelutavoitteita. Rakennusinventoinneista vastaa Turun museokeskus, Varsinais-Suomen maakuntamuseo. Yli puolet Turun kaupunginosista on inventoitu, mutta inventoinnit ovat kattaneet pääsääntöisesti vain ns. vanhan rakennuskannan eli ennen vuotta 1940-rakennetut kohteet. Tapauskohtaisesti inventointi on voitu ulottaa uudempiin rakennuksiin, esimerkiksi purkutapauksissa ja kaavamuutosten yhteydessä.

Yleiskaavoituksen yhteydessä arvottavia inventointeja on täydennetty kaupunginosakohtaisen inventoinnin sijaan temaattisilla inventoinneilla keskittyen asuinaluekokonaisuuksiin, laitosrakentamiseen sekä modernin ajan rakennusperintöön keskustan ulkopuolella. Täydennysinventointien yhteydessä kohteet on arvotettu yleiskaavatyötä varten. Täydennysinventoinnit on tehty seuraavista kohderyhmistä:

- modernin arkkitehtuurin avainkohteet
- keskustan ulkopuoliset asuinalueet
- teollisuusympäristöt keskustan ulkopuolella
- saarten täydennysinventointi
- koulut ja lastenkodit
- päiväkodit
- vanhainkodit ja palvelutalot
- pienet saaret

Laitoskohteet on arvotettu täydennysinventointien kohdalla samoin periaattein. Arvottaminen on tehty yleiskaavan rakennussuojelutyöryhmässä, jossa on ollut edustajat museo-keskuksesta, rakennusvalvonnasta ja kaupunkisuunnittelusta. Yleiskaavan suojelukohteiksi esitetään kustakin rakentamisen ilmiöstä tai miljöötyypeistä parhaimmat edustajat. Arvioinnissa on otettu huomioon kohteen arkkitehtuuri, kerrotuus, ympäristölliset tekijät, säilyneisyys, alkuperäisyys, ulkoasun muutosten laatu sekä kulttuurihistoriallinen merkitys kaupungin kehityksessä ja osana edustamaansa ilmiötä. Arviointi on tehty vertaamalla arvioitavaa kohdetta aikakauden muuhun rakentamiseen. Arvottamisella on nostettu esiin paikallisesti edustavimmat kohteet kustakin tutkitusta rakentamisen ilmiöstä. Arvioinnissa ei ole otettu kantaa kohteen tekniseen laatuun.

Toisessa luokassa ovat kohteet, joiden säilyminen on toivottavaa, mutta joita ei esitetä yleiskaavan suojelukohteina. Tämän luokan kohteiden säilyttämistarpeiden ja -edellytysten tarkempi tutkiminen voi olla tarpeen mahdollisten muutosten tullessa ajankohtaisiksi. Kolmannen luokan kohteille ei ole asetettu säilymistavoitteita.

Turun koulut

Keskustan ulkopuolisten koulujen inventointi ja arvottaminen

Turun kaupungin museokeskus, rakennusvalvonta ja kaupunkisuunnittelu
Sanna Kupila, Juna Kyllö, Iina Paasikivi, Samuli Saarinen
15.6.2016

Kouluinventoinnista laadittu raportti.

Kaikkia laitosrakennuksia ei ole inventoitu temaattisesti. Ilmiölähtöinen inventointi on tekemättä esimerkiksi modernien seurakuntatalojen, asuntoloiden ja terveydenhuollon rakennusten osalta. Osa näistä laitoksista on kuitenkin inventoitu osana kaupunginosakohtaista inventointia.

Asuinalueiden osalta on tunnistettu erityisen arvokkaat, suojeltaviksi esitettävät aluekokonaisuudet. Muut alueet on luokiteltu ympäristöllisesti niiden toteutumistavan mukaan. Muillakin kuin suojeltavilla alueilta on tunnistettu arvokkaita piirteitä jotka tulisi ottaa yleiskaavassa huomioon. Osa näistä aluekohteista voidaan merkitä säilytettäväksi tai arvot voidaan huomioida muilla keinoin. Alueiden luokittelua on selvitetty tarkemmin seuraavassa Alueinventointi -luvussa. Täydennysinventointien johtopäätöksiä on käsitelty kaupunginosittain alueen suunnittelusta vastaavan kaavoitusarkkitehdin kanssa. Modernin arkkitehtuurin avainkohteiden osalta on tunnistettu arkkitehtonisesti merkittävimmät kohteet, jotka on esitetty yleiskaavassa suojeltavina kohteina. Asiaa on selvitetty tarkemmin luvussa *Modernin rakennusperinnön avainkohteet*.

Yleiskaavan 2029 valmistelun yhteydessä vireillä olleiden Hirvensalon, Maaria-Ilmaristen ja Satava-Kaksikerran osayleiskaavojen inventointitietoja on tarkistettu osayleiskaavahankkeissa. Satavan ja Kaksikerran ympärillä olevien pienten saarten kiinteistöt ovat aiemmin olleet inventoimatta. Ne inventoitiin kokonaisuudessaan 2017. Valmisteilla olevien osayleiskaava-alueiden rakennussuojelu ratkaistaan osayleiskaavoissa eikä kohteita esitetä koko kaupungin yleiskaavassa. Aiemmin voimaan tulleiden osayleiskaavojen alueilta on esitetty tarvittaessa merkintöjä ohjeeksi tarkempaa suunnittelua varten.

1950-luvun lopulla valmistunut omakotitalo Vasaramäen Lehmustiellä.

Alueinventointi

Asemakaavoitettujen asuinalueiden inventointi ja arvotus 2015–2016

Kaavoitusarkkitehti Iina Paasikiven laatima selvitys koskee Turun keskustan ulkopuolisia tiiviitä asuinalueita. Inventoinnissa alueet on rajattu ja luokiteltu kaupunkikuvallisista, yhdyskuntarakenteellisista ja kulttuurihistoriallisista lähtökohdista. Mukana ei ole uusimpia, keskeneräisiä alueita. Työ on toteutettu paikkatietomuodossa (MapInfo). Aluemerkintöihin on liitetty aluekohtaiset kuvaukset kunkin kohteen ominaispiirteistä ja jatkosuunnittelun tavoitteista.

Inventoinnin tavoite on ohjata hallittua muutosta sekä tunnistaa aluemaaiset rakennetun ympäristön suojelutavoitekohteet. Arvokkaimmat alueet on luokiteltu ryhmään suojeltavat aluekokonaisuudet. Myös ajallisesti kerroksellisilla alueilla on useassa tapauksissa suojeluarvoja. Luokassa yhtenäisesti toteutuneet kaava-alueet on erilaisia yhtenäisiä alueita, ja monessa tapauksessa yhtenäisyyden vaaliminen on suotavaa, mutta myös kohteita, joissa yhtenäisyyden ei tarvitse määritellä muutosta. Kaikkein arvokkaimmat yhtenäiset alueet ovat myös luokassa suojeltavat aluekokonaisuudet, ja samassa luokassa on myös kerroksellisia alueita. Yleiskaavassa ohjataan arvokkaiden alueiden säilymistä. Tarkemmassa suunnittelussa ratkaistaan, miten kullakin alueella tunnistetut arvot otetaan huomioon. Luokassa muut *kaavalla muodostetut alueet* on alueita, jotka eivät ole erityisen yhtenäisiä tai arvokkaalla tavalla kerroksellisia. Aluekuvauksiin on kuitenkin kirjattu ehdotuksia jatkosuunnittelun tavoitteiksi.

- a) Suojeltavat aluekokonaisuudet.
Kulttuurihistoriallisesti erityisen arvokkaat kokonaisuudet.

Kulttuurihistoriallisesti, kaupunkikuvallisesti ja/tai arkkitehtonisesti arvokkaimmat ja ehyimmät kokonaisuudet, jotka voivat olla yhtenäisiä tai kerroksellisia. Näillä alueilla täydentäminen tulee sovittaa olevaan ympäristöön erityisen huolella. Kaavoja uusittaessa tulisi käyttää säilyttämistä koskevia merkintöjä. Osa alueista on jo suojeltu.

b) Ajallisesti kerrokselliset alueet.

Rakennetussa ympäristössä on suunnitteluhistoriallista syvyyttä ja säilytettäviä piirteitä.

Kulttuurihistoriallisesti ja / tai kaupunkikuvallisesti arvokkaat kokonaisuudet, joille on tyypillistä pitkän kehityskaaren näkyminen rakennetun ympäristön monimuotoisuudessa. Tyypillistä on kerroksisuus niin rakennuksissa kuin aluerakenteessa; nähtävissä on jo ennen kaavaa syntyneitä rakenteita. Arvot voivat liittyä yleensä sekä yksittäisiin rakennuksiin että miljööseen. Näillä alueilla mahdollinen täydentäminen tulee toteuttaa ominaispiirteitä vaalien. Ajallisen kerroksisuuden tai tilallisen monimuotoisuuden takia täydentämiselle voidaan löytää moninaisia tapoja. Kaavoja uusittaessa säilyttämistä koskevat merkinnät voivat olla tarpeellisia.

c) Yhtenäisesti toteutuneet kaava-alueet.

Alueen yhdyskuntarakenne ja rakennuskanta edustaa aikansa suunnitteluperiaatteita.

Kokonaisuudet, jotka on toteutettu yhtenäisen rakennustavan ja tilajäsennyksen mukaisesti melko lyhyessä ajassa. Alueet voivat olla minkä ikäisiä tahansa. Suunniteltu yhtenäisyys on usein ympäristöllinen ja kulttuurinen arvo. Mukana on myös kohteita, joiden yhtenäisyyden ei tarvitse olla uudistamisen lähtökohta. Yhtenäisen alueen mahdollinen täydentäminen edellyttää kuitenkin kokonaistarkastelua; alueen muutostarpeet ja -mahdollisuudet harkitaan aluekohtaisesti.

d) Muut kaavalla muodostetut alueet

Kerroksellisesti tai monimuotoisesti toteutunut alue,

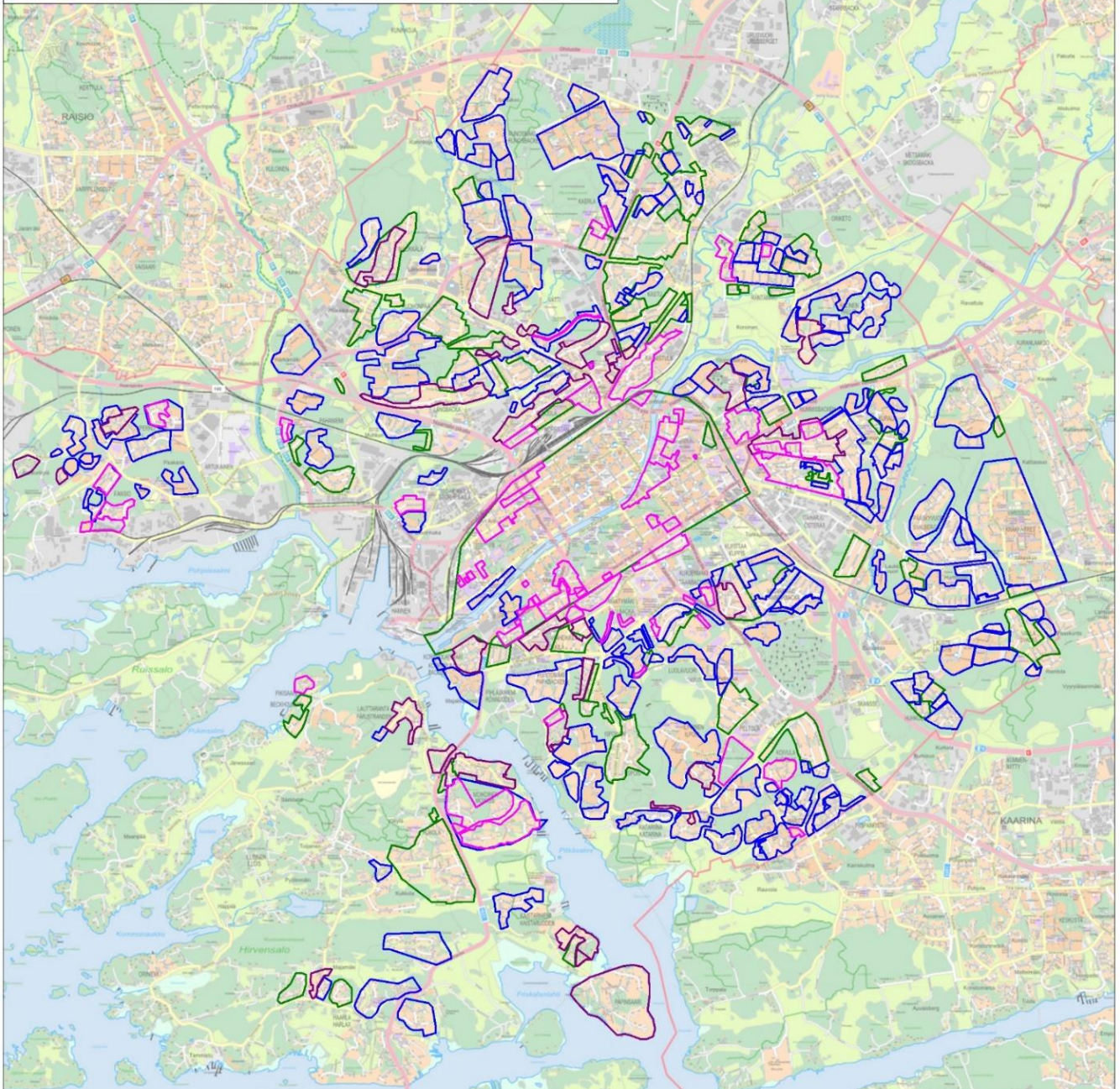
Aluekokonaisuudet, jotka on toteutettu asemakaavas suunnitelman pohjalta niin, että alue on rakentunut pitkän ajan kuluessa ja usein alkuperäistä aluesuunnitelmaa muuttaen tai täydentäen. Alueiden täydentäminen voi toteutua moninkin eri tavoin. Aluekuvauksiin on voitu liittää ehdotuksia tarkemmalle suunnittelulle.

TURUN YLEISKAAVA 2029
Rakennettu kulttuuriympäristö

Asemakaavoitettujen asuinalueiden inventointi ja arvotus

- Suojeltavat aluekokonaisuudet
 Kulttuurihistoriallisesti erityisen arvokkaat kokonaisuudet
- Ajallisesti kerrokselliset alueet
 Rakennetussa ympäristössä on suunnitteluhistoriallista syvyyttä ja säilytettäviä piirteitä.
- Yhtenäisesti toteutuneet kaava-alueet
 Alueen yhdyskuntarakenne ja rakennuskanta edustaa aikansa suunnitteluperiaatteita
- Muut kaavalla muodostetut alueet
 Kerroksellisesti tai monimuotoisesti toteutunut alue, jossa näkyy eri aikakausien kaupunkisuunnittelun erilaisia tavoitteita.

Turun kaupunki, ympäristötoimiala
 kaupunkisuunnittelu, kaavoitus / IP, SS 12.11.2015

Modernin rakennusperinnön avainkohteet

Arkirakentamisen modernin ajan suojelutavoitekohteet on inventoitu ja arvotettu osana temaattisia täydennysinventointeja, jotka on ulotettu koskemaan 1990-luvun kohteita ja päiväkotien osalta 1980-luvun rakennuksia.

Temaattisten inventointien ohella on koottu luettelo mahdollisista yksittäisistä merkkiteoksista poimimalla arkkitehtuurijulkaisuissa ynnä muissa rakentamista esittelevissä julkaisuissa esillä olleet rakennukset 1940-luvulta alkaen. Kohteita on paikannettu kartalle yli kolmesataa kappaletta. Lähteinä on käytetty seuraavia julkaisuja:

- Suomi rakentaa -näyttelyjulkaisut & Finnish Architecture -kaksivuotiskatsaukset, Suomen arkkitehtiliitto/Suomen rakennustaiteen museo.
- Arkkitehti-lehdet, SAFA.
- Suomen arkkitehtuuriopas, Jouni Kaipia & Lauri Putkonen 1997.
- Turun seudun arkkitehtuuriopas, Mikko Laaksonen & Juri Nummelin 2013.
- Arkkitehtejä Turusta, SAFA 1993.
- Turun arkkitehtuurin opaskartta – Architectural Map Guide, SAFA 2008.
- Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY, www.rky.fi
- Kakskertaa kiertämässä - eilen ja tänään, Raimo Narjus 1995

Koulut

Vuoden 2016 täydennysinventoinnissa on tutkittu Turun ruutukaava-alueen ulkopuolelle (kansa- ja peruskouluille, lukioille ja ammattioppilaitoksille) suunnitellut rakennukset, jotka ovat edelleen olemassa. Kaikki tutkitut rakennukset eivät kuitenkaan enää ole koulukäytössä.

Ruutukaava-alueella sijaitsevat vanhat koulutalot on inventoitu aiemmin ja ne on esitelty inventointiraportin tarkemmassa listauksessa, jotta välittyä tieto kaikista Turun vanhoista kouluista. Niitä ei kuitenkaan tässä selvityksessä ole arvotettu. Museokeskus on arvottanut keskustan koulut aiemmin vuonna 2002 tehdyssä inventoinnissa.

Koulurakentamisen määrän muutoksissa näkyy kaupungin nopea kasvu ja suuren ikäluokan kasvaminen kansakouluiästä oppikouluikään sekä suuren ikäluokan lasten tuleminen kouluikään. Kouluverkosto rakennettiin pääasiassa 1950–80-luvuilla. Keskustan ulkopuolisia alueita koskevassa inventoinnissa löytyi tältä ajalta kolme perus- tai kansakoulurakennusten päätyyppiä:

- maaseudun pienet koulukokonaisuudet eri-ikäisine rakennuksineen
- 1950–60 -lukujen suuret ja monumentaaliset kaupunkikoulut korkeilla paikoilla väljästi asutuksen reunalla
- 1970–80-lukujen rationalistiset ja asutukseen integroidut lähiökoulut

Vähäheikkilän koulu.

Turun kaupunkiin rakennettiin yli kaksikymmentä uutta koulua 1950–1970-luvuilla. Suurten ikäluokkien tultua kouluikään kaupungissa oli pula kansakoulun oppilaspaikoista, mutta pulaa oli myös oppikoulupaikoista. Kaupunki ei ryhtynyt perustamaan uusia oppikouluja vaan ne syntyivät yksityisten tai valtion voimin. Turun kaupungin rakennuttamat koulurakennukset suunniteltiin 1950-luvulla pääosin Turun kaupungin talorakennusosastolla. 1960–1970 -luvuilla kouluja ovat suunnitelleet myös yksityiset toimistot. Koulut ovat voineet olla osa aluerakentamiskohdetta, jolloin koulurakennuksen on voinut piirtää lähiön muista rakennuksista vastannut suunnittelija. Yksityisten ja valtion kouluja ovat suunnitelleet yksityiset arkkitehtitoimistot.

1980-luvun jälkeen koulurakentaminen on ollut vähäisempää. Ajalta ennen 1950-lukua on muutamia esikaupunkialueiden puukouluja, jotka ovat ikänsä ja kulttuurihistoriallisen merkityksen kannalta arvokkaita. Monet näistä ovat nykyisin muussa käytössä. Koulutuksen arvostus näkyy tasokkaana kouluarkkitehtuurina. Suurin osa 1950–60-lukujen ja 1980–90-lukujen kohteista sijoittuu luokkaan yksi. 1970-luvun kohteita on eniten luokassa kolme, mutta useita myös luokassa yksi.

Inventoinnissa ovat mukana myös ammatilliset oppilaitokset ja valtion rakennuttamat kohteet. Mukana on lisäksi muutama muussa kuin alkujaan kouluksi suunnitellussa rakennuksessa nykyisin toimiva oppilaitos, mutta näiden arvottamisen lähtökohtana tai vertailukohtana ei ole kouluarkkitehtuuri. Kaikki koulut on luetteloitu, mutta 2000-luvulla rakennettuja ja sitä uudempia kohteita ei ole arvoitettu.

Luokka 1

- Kärämäen koulu, Kärämäentie 46. Valmistunut 1881, lisärakennus 1913.
- Wäinö Aaltosen koulu, Ylistalo (Kukkolan koulu), Wäinö Aaltosen koulutie 3. Kukkolan päärakennus 1900-l. alusta, kouluna vuodesta 1922.
- Toivo, ent. Paimalan yläkansakoulu, Paimalantie 369. Valmistunut 1904.
- Vähä-Heikkilän koulu, Myllymäentie 42. Vanhimmat rakennukset, Onni Touru, valmistuneet 1906, 1912 ja 1928.
- Kähärin koulu, Pietari Valdin katu 14. valmistunut 1909 (suunnittelija mahdollisesti opettaja Hänninen).
- Paavolan koulu, Säkyläntie 622. Kansakoulun tyyppi- ja piirustus nro 1, valmistunut 1914.

- Ristimäen koulu, Rasintie 26. Valmistunut 1914, lisä ja ulkorakennus 1930. Nykyisin yksityinen asunto.
- Töörinnummi, ent. Kreivilän koulu, Paattisten kansakoulu vuodesta 1926, Paattistentie 677.
- Nummen koulu, Papinkatu 1. Ensimmäinen osa valmistunut 1931, ensimmäinen laajennus 1937 (Talorakennusosasto), toinen laajennus 1980-luvun lopulla.
- Raunistulan koulu, Oikotie 1, Satakunnantie 35. J.E. Hindersson 1931, laajennus arkkitehtitoimisto Eero Ponkala Oy 1978, valmistunut 1980.
- Tortinmäen kansakoulu, Järvijoentie 16. Piirustukset allekirjoittanut Lauri Sipilä 1942.
- Pansion koulu, Pernontie 29. Talorakennusosasto Totti Sora 1948, valmistunut 1950.
- Vasaramäen koulu, Lehmustie 7b. Talorakennusosasto Veijo Kahra, valmistunut 1953.
- Kupittaa koulu. Syreenikuja 1. Arkkitehtitoimisto Aarne Ehojoki ja V. Kahra, valmistunut 1957, laajennus 1962, Aarne Ehojoki.
- Juhannuskukkulan koulu, Kukkulakuja 3. Talorakennusosasto Olof Holmberg 1956, valmistunut 1958.
- Rieskalähteen koulu, Jöllintie 3. Arkkitehtitoimisto Olli Vahtera 1962, valmistunut 1963.
- Luolavuoren koulun vanha osa, Luolavuorentie 36. Arkkitehtitoimisto Veijo Kahra 1963. Valmistunut 1964, uusi osa 2008.
- Pernon koulu, Hyrköistentie 35, vanhin 1963 rakennettu osa voimistelusaliksi 1965. Arkkitehtitoimisto Olavi ja Kauko Reima, valmistunut 1963, 1965. Uusi osa 2 (1977).
- Kastun koulu, Pyörämäentie 4. Olavi ja Kauko Reima, valmistunut 1970.
- Suikkilan koulu, Talinkorventie 16. Pekka Pitkänen, valmistunut 1972.
- Kristillinen opisto, Lustokatu 7. Pekka Pitkänen 1973 (laajennus 1984–87 ja lisärakennus 1991–93 LPR arkkitehdit). Päärakennus ja rehtorin asunto 1, muut 2.
- Turun sairaanhoito-oppilaitos, Ruiskatu 8. Arkkitehtitoimisto Veijo Kahra 1976.
- Turun normaalikoulu, Annikanpolku 9. ATR-toimistot Björn Krogius, valmistunut 1980.
- Turun teknillinen ammattikoulu, Hamppukatu 2. Arkkitehtitoimisto Lukander & Vahtera, valmistunut 1983. Hamppukadun suuntainen vanhin osa (101651044X) jos säilynyt (muut 3)
- Hannunniitun koulu, Malmin yksikkö (C.O. Malmin koulu), Virvuntie 3–5. talorakennusosasto Markku Roininen, valmistunut 1988 (muut osat 3).
- Turun lyseo, Riihikallion koulu, Varusmestarintie 19. Talorakennusosasto Ilmari Saren 1991, sisätilat Tuija Gerke (Mikkonen), valmistunut 1994.
- Wäinö Aaltosen koulu, Wäinö Aaltosen koulutie 3. Luokkarakennus, taidekoulu ja liikuntasali, Talorakennusosasto Markku "Ronski" Roininen 1995, valmistunut 1997 (1979 valmistunut kirjastorakennus 3).

Luokka 2

Arkkitehtonisesti ja ympäristöllisesti hyvin toteutuneet kohteet, jotka ovat koulurakentamisen kokonaiskuvan ymmärtämisen kannalta arvokkaita tai ne ovat osa arvokasta rakennetun ympäristön kokonaisuutta. Kohteet eivät ole yksittäisinä rakennuksina yhtä arvokkaita kuin ensimmäisessä luokassa olevat.

- Teräsrautelan koulu, Korkkisvuorenkatu 14. Talorakennusosasto, Heikki Sarainmaa, valmistunut 1956
- Jäkärilän koulu ja liikuntasali, Arkeologinkatu 9. Valmistunut 1958, Laajennus 1987 talorakennusosasto Eila Ravila. Liikuntasalirakennus 1987.

- Pallivahan koulu, Paltankatu 4. Talorakennusosasto A. Sandelin / Raija Lundsten 1958.
- Puropellon koulu, Sepänkatu 11. Talorakennusosasto Unto Toivonen 1956, valmistunut 1958.
- Pääskyvuoren koulu, Talvitie 10. Talorakennusosasto Heikki Sarainmaa 1960, valmistunut 1961, laajennus 1973.
- Ilpoisten koulu, Lauklähteenkatu 13. Talorakennusosasto Raija Lundsten 1974.
- Uittamon koulu ja päiväkoti, Jalustinkatu 8. Rakennustoimisto Puolimatka 1971, valmistunut 1973.
- Runosmäen koulu ja kirjasto, Piiparinpolku 9. Pekka Pitkänen, valmistunut 1977–79.
- Varissuon koulu. Kuopuksenpolku 1. Frank Schauman 1983, valmistunut 1984.

Luokka 3

- Turun ammattikorkeakoulu Untamonkatu 2. Entinen polkupyörätehdas, vanhin osa Hugo Purila 1950. Laajennettu 1969–1970; 1975 ja 1981 (Jarkko Koski); 2000-l. alussa Vahtera Arkkitehdit / Jukka "Löysä" Leh-tonen.
- Saramäen koulu, Vaistentie 69. Valmistunut 1955.
- Moision koulu, Moision koulutie 2. Maaseudun rakennustoimisto, Poku Salo 1950, valmistunut 1955, laajennus 1961, lisärakennus 1997, jatko-osa 2005, liikuntahalli 2003.
- Aurajoen koulu, Papinkatu 4. Pekka Pitkänen 1962. valmistunut 1963, laajennettu myöhemmin pohjoissivun lisäosilla.
- Aunelan koulu, Opintie 1. Myyntiyhdistys Puutalo, Vesa Ekholm / valmistalo, valmistunut 1971, palloiluhalli talorakennusosasto Eila Ravila, valmistunut 1983.
- Hannunniitun koulu, Virvuntie 3–5. Vanhin osa Puolimatka, Päivi Saila 1974, valmistunut 1975, viipalekoulu 2000, uusin osa 2012. Malmin yksikkö 1988 luokassa 1.
- Hepokullan koulu, Varkkavuorenkatu 42. Talorakennusosasto Raija Lundsten 1976.
- Lausteen koulu, Raadinkatu 7. Rakennettu 1975, II vaihe 1976, Suunnittelija Puolimatka yhtymä.
- Wäinö Aaltosen koulun 1979 valmistunut rakennus, nykyinen kirjasto, Wäinö Aaltosen koulutie 3, muut 1.
- Turun ammatti-instituutti, ent. Marttayhdistyksen talouskoulu, Tommilankatu 24. Arkkitehtitoimisto Eero Ponkala 1981, valmistunut 1982.

Inventointiraportti:

Turun keskustan ulkopuolisten alueiden koulujen inventointi ja arvottaminen 2016.
Työryhmä Sanna Kupila, Juha Kylliö, Iina Paasikivi, Samuli Saarinen 15.6.2016.

Lastenkodit ja koulukodit

Selvityksessä on tutkittu ja arvotettu erillisinä rakennuksina toteutetut, alun perin vain lastenkotikäyttöön suunnitellut rakennukset, jotka ovat edelleen olemassa. Kaikki tutkitut rakennukset eivät kuitenkaan enää ole lastenkotikäytössä. Ennen 2000-lukua valmistuneet kohteet on arvotettu koulujen tapaan luokkiin 1–3. Ensimmäiseen luokkaan kuuluvat rakennuksia pidetään yleiskaavaan esitettävänä suojelutavoitekohteina.

Köyhien ja orpojen lasten ja nuorison huolto oli 1900-luvun alkuun asti pääasiallisesti vapaan kansalais-toiminnan varassa. Ensimmäinen lastensuojeluun ja huoltoon liittyvä toiminta oli vuonna 1879 perustettu Turun lastentyöhuone, jota ylläpidettiin lahjoitusvaroin. Siellä hoitoa ja ruokaa vailla olevat lapset saivat päivisin ruokaa pientä työtä vastaan. Turussa tehtiin 1906 päätös kasvatuslautakunnan perustamisesta ja vuonna 1923 perustettiin lastensuojelulautakunta, jolle siirtyi kunnallinen lastensuojelutyö. Tämänkin

jälkeen Turussa toimi kuitenkin useita yksityisten, yhdistysten ja säätiöiden ylläpitämiä lastenkoteja. Ensimmäinen kunnallinen lastenkoti oli Luostarinkatu 5:een 1901 perustettu lastenkoti.

Ensimmäiset lastenkodit sijaitsivat vanhoissa asuinrakennuksissa, mutta vuoden 1918 tapahtumien jälkeen tarve lastenkodeille kasvoi ja toimintaa varten ryhdyttiin myös rakentamaan omia rakennuksia, näistä ensimmäisiä on G.A. Petreliuksen säätiön varoin 1920 rakennettu Petreliuksen lastenkoti. Yksityisten perustamia ja rakentamia lastenkoteja olivat Petreliuksen lisäksi Paattisille vuonna 1918 perustettu lastenkoti Suoja, Lausteen tilan yhteyteen 1918 perustettu Oy Orpola Ab ja Koteja Kodittomille Lapsille järjestön Suvilinnan tyttö koti 1934. Maarian kunta puolestaan perusti 1918 lastenkodin Ylijoen tilalle, jonne rakennettiin oma rakennus 1925. Ensimmäinen Turun kaupungin rakennuttama Mäntymäen lastenkoti valmistui 1939.

1-luokka (9 kohdetta)

- Lastenkoti luostarinkatu 5 "Gadolinin lastenkoti" 1798, 1856.
- Pohjolan lastenkoti/lastentyöhuone Tuonela, Yrjänäkatu 2a, 1882.
- Raunistulan lastenkoti, Virusmäentie 8, 1900-luvun alku.
- Entinen Ylijoen lastenkoti, Ylijoentien 133, nykyisin yksityiskäytössä, rakennus v. 1925.
- Entinen Kulhon poikakoti, Kulho 23, 1924–25.
- Petreliuksen lastenkoti, Peltolantie 1, kaupunginarkkitehti Eskil Hindersson 1932.
- Mäntymäen lastenkoti, Luolavuorentie 1, Albert Richardtson 1938.
- Ensikoti, Luolavuorentie 7, vanhin 1951 rakennettu osa 1, 1983 rakennettu lisärakennus 3.
- Lausteen perhekuntoutuskeskus, Mustionkatu 1, ennen 1970-lukua rakennetut rakennukset 1, 1970–80-lukujen rakennukset 2.

2-luokka

- Lastenkoti Vakka-Suomentie 28, Edvin Salo 1949.
- Entinen Viinamäenkadun nuorisokoti, talorakennusosasto Armi Harva 1952.
- Entinen Vähäheikkiläntien lastenkoti, Vähäheikkiläntie 13, valmistunut 1958, suunnittelija?
- Kaerlan lastenkoti, Makslankatu 4, talorakennusosasto Leena Juvonen 1979.
- Kähärin lastenkoti, Untolankatu 29, talorakennusosasto Leena Juvonen 1980.
- Suvilinnantien lastenkoti, Suvilinnantie 29, valmistunut 1983, suunnittelija?

3-luokka

- Lasten suojakoti, Säkyläntie 357 Paattinen, 1922, 1988, 1992.
- Vasaramäen lastenkoti, Puolukkatie 9, rakennettu 1966–1985, talorakennusosasto sekä Eero Ponkala.
- Moikoisten lastenkoti, Moikoistenkatu 7, talorakennusosasto 1981.
- Pienten lasten vastaanottokoti, Vähäheikkiläntie 5, valmistunut 1992.

Inventointiraportti

Turun koulu- ja lasten kotien inventointi ja arvottaminen 2016.

Työryhmä Sanna Kupila, Juha Kylliö, Iina Paasikivi, Samuli Saarinen 15.3.2016.

Turun vanhainkotien ja palvelutalojen inventointi ja arvottaminen 2016

Vanhainkoteja ja palvelutalojen perustiedot on koonnut Sanna Kupila museokeskuksesta. Yleiskaavan rakennussuojelutyöryhmä on arvottanut ennen 2000-lukua rakennetut kohteet luokkiin 1–3 samoin periaattein kuin edelle esitetyt koulut.

Ennen 1950-lukua rakennettuja vanhainkoteja on kuusi kappaletta. Kaikki nämä vanhimmat kohteet arvioitiin merkittäviksi eli luokkaan yksi. 1950-luvun kohteita on vain yksi, Heikki Sarainmaan suunnittelema Luolavuoren vanhainkoti, joka arvioitiin myös parhaaseen ykkösryhmään. 1960-luvulla rakennettuja kohteita on kolme ja nekin ovat kaikki Sarainmaan suunnittelema. Näistä Liinahaan vanhainkoti on parhaimpien kohteiden joukossa, kahdella muulla eli Mäntyrinteen vanhainkodilla ja Niittykodilla ei katsottu olevan erityisiä arvoja eli ne ovat luokassa kolme. Sarainmaa on suunnitellut lisäksi Runosmäen vanhainkodin 1970-luvulla. Se on myös kolmosluokassa. 1970-luvulla rakennettiin myös toinen, Olli Vahteran suunnittelema Lehmusvalkaman vanhainkoti, joka puolestaan edustaa parhaimmistoa luokassa yksi. 1980-luvulta on viisi kohdetta, joista kaksi, Myllykoti ja Katariinanpuiston palvelutalo, ovat ykkösluokassa, kaksi toisessa luokassa ja yksi kolmannessa.

Väestön ikääntyminen ja laitoshoidon yleistyminen näkyvät vanhainkotien määrän nopeana kasvuna 1990-luvulta alkaen. 1990-luvulla rakennettiin 10 vanhainkotiä, samoin vuosina 2000–2012. Suurin osa 1990-luvun kohteista edustaa hyvää kakkosluokkaa. Parhaaseen luokkaan nousi Jarmo Saarisen Kurjenmäkikoti 1980- ja 1990-lukujen vaihteesta. Kuusi kohdetta oli hyvää kakkosluokkaa, kolmella ei katsottu olevan erityisiä arvoja. 2000-luvun kohteet on luetteloitu, mutta ei arvotettu niiden nuoren iän vuoksi.

Luokka 1

- Palvelutalo Wilén (Gubbehmet, Ukkokoti), Fritiof Strandell 1908, Multavierunkatu 5.
- Kurjenmäen sairaala, alkujaan köyhäintalo/kunnalliskoti 1897–1898 J.E. Stenberg.
- Candolinien Palvelukoti, Albert Richardtson 1911–12, Multavierunkatu 8.
- Peiponpesä, J. E. Hindersson 1912, 1932, Kunnallissairaalantie 20.
- Turun Otso, Maalaistentalo, Alvar Aalto 1927–28, Puutarhakatu 8 b.
- Servicehus Hemmet, August Krook, Eskil Hinderssonin 1932–33, 1936–37, Tähtitorninkatu 2.
- Verkahovi (verkatehdas), Runar Finnilä 1938, 1948-50, muutos palvelutaloksi Casagrande & Haroma/ Bo Wennerström 1993–94.
- Luolavuoren vanhainkoti, Heikki Sarainmaa 1955, Virvoituksentie 3.
- Liinahaan vanhainkoti, Heikki Sarainmaa 1966, Liinahaankatu 17.
- Lehmusvalkama, Arkkitehtitoimisto Lukander & Vahtera, Olli Vahtera 1979, Karviaiskatu 7.
- Myllykoti, arkkitehtitoimisto Arkkitekta / Pauno Narjus 1987, Viilarinkatu 9.
- Katariinanpuiston palvelutalo, arkkitehtitoimisto Sigge 1987, Jagellonicankatu 3.
- Kurjenmäkikoti I ja II, Arkkitehtitoimisto Jarmo Saarinen 1989–1991, Kurjenmäenkatu 4.

Luokka 2

- Palvelutalo Vuokko, arkkitehtitoimisto Laiho-Pulkkinen-Raunio 1987–89, Katteluksenkatu 1.
- Palvelutalo Esikko Erkki Karonen 1989, Uittamontie 7.
- Kotikunnas, arkkitehtitoimisto Jarmo Saarinen 1990–91, Luolavuorentie 2.

- Saga Kaskenpuisto, arkkitehtitoimisto Erkki Salmi 1993, Vähäheikkiläntie 2.
- Ruusukortteli, arkkitehtitoimisto Jarmo Saarinen 1995, Puistokatu 11.
- Katariinan palvelutalo (entinen Epitihia), arkkitehtuuritoimisto Heikki O. Haulisto (?) 1997, Meriläistentie 1.
- Meri-Karina 1990, 1996 C & H/ Bo Wennerström, 2009 Haroma & partners/ Bo Wennerström, Seiskarinkatu 35.
- Vire Koti Nukkumatti 1998, Nuijamaankatu 2.

Luokka 3

- Mäntyrinteen vanhainkoti, Heikki Sarainmaa 1963, Virvoituksentie 5.
- Niittykoti (entinen Liinahaan asuntola), Heikki Sarainmaa 1966, Liinahaankatu 32.
- Runosmäen vanhainkoti, Heikki Sarainmaa 1973–78, Varusmestarintie 14.
- Sävelkoti, arkkitehtitoimisto Laiho-Pulkkinen-Raunio 1988, Sävelkuja 2.
- Kansallinen palvelutalo, 1990, 2003, Ruohonpääntie 25–27.
- Höveli, Arkkitehtitoimisto Casagrande & Haroma 1990, Hyrköistentie 26–28.
- Josefiina Koti, insinööritoimisto Erkki Koivusalo 1999, Seiskarinkatu 4.

Inventointiraportti:

Turun vanhainkotien ja palvelutalojen inventointi ja arvottaminen 2016.
Työryhmä Sanna Kupila, Juha Kylliö, Iina Paasikivi, Samuli Saarinen 1.7.2016.

Teollisuusympäristöt keskustan ulkopuolella

Vuoden 2016 täydennysinventoinnissa on tutkittu ja arvotettu teollisuusrakennukset, jotka ovat edelleen olemassa. Kaikki tutkitut rakennukset eivät kuitenkaan enää ole alkuperäisessä käytössään. Inventoinnissa ei selvitetty eikä arvotettu keskusta-alueen teollisuutta, joka on inventoitu aiemmin. Keskustan alueella olevista teollisuusrakennuksista suuri osa on otettu muuhun käyttöön ja suojeltu asemakaavalla. Inventointi koskee etupäässä vuoden 1914 jälkeen valmistuneita kohteita. Ennen vuotta 1914 rakennettujen teollisuusrakennusten inventointi on tehty koko kaupungin osalta 1983–84. Yleiskaavan rakennus-suojelutyöryhmä on arvottanut inventoidut kohteet edellä kuvatulla tavalla luokkiin 1–3.

Inventointien pohjalta ensimmäisen luokan kohteita esitetään yleiskaavaan merkittäviksi suojelutavoitekohteiksi. Toisessa luokassa olevat kohteet ovat ns. hyvää keskitasoa eikä niitä esitetä yleiskaavan suojelukohteina. Tämän luokan kohteiden säilyttämistarpeiden ja -edellytysten tarkempi tutkiminen voi olla tarpeen mahdollisten muutosten tullessa ajankohtaisiksi. Kolmannen luokan kohteille ei ole asetettu säilymistavoitteita. Alla olevassa luettelossa on listattu kohteet arvoluokituksen perusteella.

Turun monien teollisten alojen juuret löytyvät 1700-luvulta, mutta Turusta kehkeytyi teollisuuskaupunki vasta 1800-luvun lopulla. Turun varhainen teollisuus keskittyi pääosin Aurajoen rantamille, mutta jo 1800-luvun lopulla teollisuutta syntyi kaupungin ulkopuolelle, Maarian, Kaarinan ja Raisen kuntien alueille, jotka myöhemmin liitettiin Turkuun. Tässä inventoinnissa on keskitytty näihin 1800-luvun lopun ja 1960-luvun lopun välisellä ajalla rakennettuihin teollisuuskohteisiin, joita ei aiemmin ole laajemmin tarkasteltu. Viime vuosikymmenien teollisuusrakentaminen on ollut lähinnä teräspintaista, hallimaista rakentamista, josta ei kaupunkikuvassa nouse esille erityispiirteitä. Näitä rakennuksia ei ole otettu tässä vaiheessa mukaan inventointiin. Mukana on kuitenkin laajat, käytössä olevat teollisuusalueet. Niiden merkitystä on arvioitu kokonaisuutena, ja alueilla mahdollisesti olevat yksittäiset arvokohteet on mainittu erikseen.

Inventointiin on otettu mukaan kaupungin infraan kuuluvat kohteet, jotka usein rakennustyyliinsä vuoksi liittyvät teollisuuskategoriaan. Näitä ovat mm. vesitornit, muuntamot ja vedenpumppaamot. Infra-kohteet on esitelty omana osiona. Infrakohteita ei kuitenkaan tässä vaiheessa ole arvioitu.

Luokka 1

- Linnankiinteistö, Tukkukauppojen Oy:n pakastamo ja säilyketehdas, Juhana Herttuan puistokatu 21.
- Rettigin tupakkatehdas, Nosturinkatu 5.
- Vientikulma Muna, Vallihaudankatu 10.
- Jalostaja, Pansiontie 45; vanhin rakennuskanta sekä puisto.
- Jokikadun kiinteistö, ent. viinatehdas ja pyörätehdas, Helsinginkatu 15.
- Turun saippua, Artturinkatu 2, Ruissalontie 12, Kirstinkatu 1.
- Old Mill, ent. Ensto keramik, Turun posliinitehdas, Ruukinkatu 4.
- Koroisten muuntoasema (sähköasema), Koroistentie 6.
- Tultikkutehdas, Tikkutehtaankuja 5.
- Hellas-Leaf ent. tehdas, Leaf-Center, Kärsämäentie 35
- Ent. Hellaksen autohuollon alue, Kärsämäentie 68b.
- Laivateollisuus (Late), Pansiontie 48 ja 67; konttori, puutyötehdas, kokoonpanohalli, konepaja sekä Pansion tien toisella puolella sijaitsevat kuivaamo ja voimalaitos.
- Pansion laivastoasema, Pansiontie 54, korjaamo 1949 putkivarasto 1947 ja entinen levyhalli 1947.
- Valmetin Turun telakka, Valmetinkatu 2, Valmetinkatu 6, Metallikatu 8; konttorirakennuksen vanhin osa, isännöitsijän asunto sekä kerrostalot Valmetinkatu 2.
- Pukkilan kaakelitehtaan vanha massaosasto, Pitkämäenkatu 9, Klinkkerikatu 1.
- Alfa-Barker, Virusmäentie 63.
- Turun tie- ja vesirakennuspiirin korjaamo, Murtomaantie 1, Urpantie 1.
- Tavara-asema, Tavarakatu 1.
- Valio, konttorirakennus, Rieskalähteentie 68.
- Ruissalon telakka, Hevoskarintie 23.
- Vesilaitos, Halistentie 4.
- Kaarningon pumppuasema, Haritunramppi 1.

Luokka 2

- Turun Muna, Ratapihankatu 53 A–C.
- SOK:n viljavarasto, Hiekkasatamankatu 4.
- Turun aikuiskoulutuskeskus, Ent. Kutomo & Punomo, Kärsämäentie 11.
- Farnos, Tengströminkatu 6a (osa rakennuksista 2, osa 3, tutkittava tarkemmin).
- OTK:n lihanjalostustehdas, osuusteurastamo, 1950-luvun rakennuskanta, Lemminkäisenkatu 36.

- Figura, Vähäheikkiläntie 56.
- Wallac, Perkin Elmer, Mustionkatu 6.
- Itäharjun teollisuusalueen 1920-luvulta oleva aluerakenne ja katuverkosto (rakennukset 3 lk, Suomen puhallintehtaan vanhin osa 2 lk)
- Suomen puhallintehtas (Fläkt Woods), vanhin osa 1950-luvun lopulta, Kalevantie 39.
- Ammustehtaan jäähdyttämö, Orikedonkatu 1.
- Koroisten muuntamo, Jokipellonkuja 13.

Luokka 3

- Marli, Länsikaari 1b.
- Schering, ent. Leiras, Pansiontie 47.
- Iso-Heikkilän teollisuusalue (Turun Saippua 1 lk).
- Treston, Sorakatu1.
- Farnos- Lääke Oy, Orion, Tengströminkatu 8.
- Turun asema, ent. Kontio & Kontio, Tavarakatu 2, Koulukatu 30A.
- Rautakirjan Aluekonttori (nyk. Lujapalvelut), Mustionkatu 10b.
- Pläkkikaupungin teollisuusalue.
- Vähäheikkilän teollisuusalue (Figura 2 lk).
- Peltolan teollisuusalue.
- Lausteen teollisuusalue, Unkarinkatu, Taalintehtaankatu.
- Orikedon teollisuusalue (Ammustehdas 2 lk, Orikedonkatu 1).
- Metsämäen teollisuusalue.

Inventointiraportti

Teollisuusrakennukset ja -ympäristöt Turun keskustan ulkopuolella.

Työryhmä Sanna Kupila, Juha Kyllö, Iina Paasikivi, Samuli Saarinen 29.6.2016.

Päiväkodit

Päiväkoti-inventointi ja siihen kuuluva kohteiden arvojen määrittely on laadittu kaupunkisuunnittelun, rakennusvalvonnan ja museokeskuksen yhteistyönä. Selvityksen lähtökohtana oli arvioida 1970-luvuilla rakennettujen Koulukadun päiväkotien merkitystä asemakaavan muutosta (28/2014 ”Ruusukortteli”) varten. Koska vertailumateriaalia eli ollut käytettävissä oli tarpeen laajentaa selvitys koskemaan päiväkotirakentamista yleensä. Selvityksessä on mukana päiväkodeiksi suunnitellut erilliset rakennukset 1980-luvulla rakennettuihin kohteisiin saakka.

Päiväkodit on arvioitu muiden täydennysinventointien tavoin luokkiin 1–3. Arviointi on tehty rakennustaiteellisesta, kulttuurihistoriallisesta ja ympäristöllisestä näkökulmasta eikä siinä ole otettu huomioon kohteiden rakennusteknistä laatua tai toiminnallista ajanmukaisuutta. Selvityksen kannalta oleellimmat kohteet Koulukatu 10 ja 12 sekä arvokkaimmiksi todetut päiväkodit on raportissa esitelty muita yksityiskohtaisemmin. Yhdeksän kohdetta 44 päiväkotirakennuksesta eli noin 20 % kohteista on esitetty tavoit-

teellisina rakennussuojelukohteina, noin 40 % mahdollisuuksien mukaan säilytettävänä kohteina, ja 40 % kolmannen luokan kohteina, joille ei aseteta suojelutavoitteita

Vanhimmat päiväkodit toimivat yleensä asuinrakennuksissa. 1950-luvulla rakennettiin ensimmäiset päiväkotirakennukset Iso-Heikkilään ja Kaerlaan, seuraavalla vuosikymmenellä nousivat Viinamäenkadun ja Rakuunatien päiväkodit lähelle keskikaupunkia. Ensimmäiset päiväkodit olivat suuria monitoimirakennuksia. Nykyisenkaltaisen päiväkoti-infrastruktuurin rakentaminen alkoi 1970-luvulla päivähoitolain (1973) voimaantulon myötä. Päiväkotien rakentaminen jatkui vilkkaana 1980-luvulle, mistä syystä tämä vaihe on kulttuurihistoriallisesti merkittävää aikaa. Rakentamista on ohjannut tiukka normitus, joka näkyy hyvin päiväkotien sisätiloissa, jotka ovat hyvin samanlaisia 1970-luvun kohteissa. 1980-luvulla sisätilat monipuolistuivat. Arkkitehtitoimisto Pekka Pitkäsén suunnittelema Parolanpolun (1972) ja Talinkorventien (1972) päiväkodit ovat identtiset, samoin saman toimiston suunnittelema Rahjekadun (1981) ja Seikonkadun (1980) päiväkodit. Myös Aarne Ehojen toimiston suunnittelema Paltankadun (1975) ja Keltasirkunpolun (1977) päiväkodit muistuttavat paljon toisiaan. Muut päiväkodit ovat arkkitehtuuriltaan yksilöllisiä.

1980-luvun arkkitehtuuri oli monella tapaa reaktiota 1970-lukuun, mikä tulee hyvin esiin päiväkotirakentamisessakin. Kummanakin aikakauden rakentamisen ominaispiirteet tulevat esiin juuri vertailtaessa niitä toisiinsa. 1970-luvulla arkkitehtuuria leimasi tiukka rationalistisuus, jolle 1980-luvulla haettiin vastapainoa lennokkaalla postmodernismilla.

Seikonkadun päiväkoti.

Ykkösluokassa on kaksi ennen 1970-lukua rakennettua kohdetta. 1970-luvun arkkitehtuuria edustaa kolme kohdetta mukaan lukien yksi tähän lajityyppiin kuuluva, 1980 rakennettu kohde. 1980-luvun kohteita on neljä parhaimpien joukossa. 1970-luvun kohteita on eniten kolmannessa luokassa, ja 1980-luvun kohteita on eniten kakkosluokassa. Tämä kertoo siitä, että arkkitehtuurin keskimääräinen taso parani 1980-luvulla. Tähän vaikutti mm. paremmat taloudelliset edellytykset ja siirtyminen rationalismista postmodernismiin, mikä antoi arkkitehtuurille odotettua tilaa etsiä lapselle suunnattua ja rajoja kokeilevaa ilmaisutapaa.

Kohdeluettelo

1-luokka:

- Kaerlantie 16, TKTRO Armi Harva 1956
- Rakuunatie 56, TKTRO Helena Merikanto 1962
- Koukkarinkatu 3, TKTRO Outi Rahikkala 1977
- Heinikonkatu 4, Pekka Pitkänen 1978
- Seikonkatu 4, Pekka Pitkänen 1980
- Karhunaukio 1, Arkkitehtitoimisto Pekka Salminen 1985/ Pekka Salminen ja Matti Lehmus, Paula Keskikastari, Tarmo Mustonen
- Ritzinkuja 1, Tsto Frank Schauman 1987
- Jagellonicankatu 3, Sigvard Eklund 1987
- Sävelkuja, tsto Schauman Harri Aho 1987

2-luokka:

- Viinamäenkatu 7, TKTRO Armi Harva 1952
- Rätälänkatu 20 Pekka Pitkänen 1969
- Lauklähteenkatu 10, Veijo Kahra 1970
- Jalustinkatu 8, Puolimatka 1971
- Koulukatu 12, TKTRO Helena Merikanto 1972

- Talinkorventie 16, Pekka Pitkänen 1974
- Niitunniskantie 1, TKTRO Outi Rahikkala 1977
- Koulukatu 10 TKTRO Anu Eloranta 1977
- Piinokankatu 4, TKTRO Helena Merikanto 1980
- Untolankatu 29, TKTRO Leena Juvonen 1980
- Karrinkatu 4, TKTRO A-I Sutinen 1981
- Rahjekatu 5, Pekka Pitkänen 1981
- Ahvenanmaankatu 2, Schauman / George Wright 1985
- Hyrköistentie 4, Pekka Pitkänen 1986
- Virmuntie 2, Heikki Haulisto 1986
- Jäkärälän puistokatu 18, Olli Vahtera 1987
- Arkeologinkatu 9, TKTRO A-I Sutinen 1988

3-luokka:

- Kanslerintie 15, TKTRO 1959
- Pernontie 31, TKTRO Leena Juvonen 1971
- Parolanpolku 9, Pekka Pitkänen 1972
- Ruiskatu 2, Aarne Ehojoki 1973
- Paltankatu 27, Aarne Ehojoki 1975
- Sofiankatu 7, TKTRO Helena Merikanto 1975
- Maistraatinpolku 2, Puolimatka 1976
- Keltasirkunpolku 3, Aarne Ehojoki 1977
- Säkäkuja 2, Lukander & Vahtera / Lukander 1977
- Luolavuorentie 2, Rakennus-oy Mäkinen & Mäkinen 1977
- Kuraattorinpolku 7, Söderlund – Valovirta / Erkki Valovirta 1976
- Lampolankatu 6, Olli Vahtera 1981
- Kallelankatu 3, TKTRO Leena Juvonen 1981
- Suotorpankuja 3, TKTRO Leena Juvonen 1984
- Hintsankuja 4, Aarne Ehojoki 1985
- Susiniitynkatu 4, TKTRO Raija Lundsten 1986
- Orminkuja 4, Veijo Kahra rv. 1986
- Taoskuja 7, Raimo Reima 1986
- Munterinkatu 3a, TKTRO Anu Arasola 1987

TKTRO = Turun kaupungin talorakennusosasto

Raportti

Koulukadun päiväkodit ja moderni päiväkotiarkkitehtuuri Turussa 1970- ja 1980-luvuilla. Rakennushistoriaselvitys. Turun kaupunki, ympäristötoimiala, kaupunkisuunnittelu, kaavoitus 25.5.2016.

Pienet saaret

Museokeskus ja kaavoitus inventoivat yhteistyössä Hirvensalon, Satavan ja Kaksikerran pääsaaria ympäröivät pienet saaret, joita ei ole aiemmin inventoitu. Maastotyöt tehtiin elo–lokakuussa 2017. Kohteiden tiedot tallennettiin museon informaatioportaaliin (MIP). Portaaliin lisättiin tarkemmat tiedot ennen 1960-lukua rakennetuista kohteista, uudemmissa kirjaukset tehtiin valikoiden. Käytettävissä ollut arkistomateriaali oli vähäistä ja kohdekuvasten pääpaino on maastohavainnoissa. Suurin osa saarten rakennuskannasta on 1900-luvun loppupuolen kesäasuntoja. Alueella on lisäksi huvila-asutusta 1900-luvun alusta sekä muutama vanha tila 1800-luvun lopusta. Vanha rakennuskanta on ajalta, jolloin alue kuului Maarian kuntaan. Satava ja Kaksikerta liitettiin Turkuun 1968 ja Hirvensalo 1944.

Inventoidut saaret.

Raportti

Pienten saarten rakennusinventointi. Turun museokeskus ja kaupunkisuunnittelu 24.4.2018.

Arvokkaiksi todetut kohteet:

- Hinttinen
Koivunotko
Hinttistensaaren länsirannan vanhin huvila, rakennettu 1928 kallioiden väliseen notkoon. Hyvin säilynyt kokonaisuus.

Saaripirtti
Kupittaa Savessa työskennelleen insinöörin rakentama kesäasunto v. 1957. Temppelimäinen rakennus muurattu kokonaan tiilestä. Katto munkki- ja nunnatiiltä. Listoitukset klinkkeriä, keraamiset pylväävät kannattelevat kuistin katosta.
- Järvistensaari
Leppäranta
Funkis-henkinen kesähuvila, rakennuttanut Toivo Valtanen 1947-49. Huvila on kopio tuttavaperheen Tampereen Pyhäjärven rannalle rakennetusta huvilasta.

Järvistö
Maarian Pappilan kylän entinen torppa, jonka asuinrakennuksen vanhimmat osat 1800-luvulta. Rakennusta laajennettu ennen vuotta 1906. Torpan ympärille muodostunut pihapiiri on säilyttänyt saaris-

totilamaisen luonteensa. Torpasta varhaisin tieto vuodelta 1807.

Järvis-Salo

Maarian seurakunnan omistukseen tullut Järvistön torpan vanha riihi, josta tehtiin kesäkirkko sotien jälkeen. Toiminta jatkui noin vuoteen 1965. Myöhemminkin riihessä on pidetty kesäjumalanpalveluksia.

Päivärinta

1900-luvun alkupuolella rakennettu hieno huvila, jossa kansainvälistä cottage garden -tyyliä, jugendin ja klassismin vaikutteita. Kuulunut 1919 Sakka Samppaan kylän Järvistenholman palstatilaan.

Tiefland

Nikkilän Länsitalon Matalan torpasta 1926 lohkottu tila, jolla pieni huvila samalta ajalta. Kolmion muotoinen erkkeri kaakkoissivulla. Keltaiseksi maalattu vaakapanelointi, valkoiset vuorilaudat ja pieniruutuiset ikkunat.

Kesäkoti

Hienostunut ja tyylikäs, yksikerroksinen, maastoa myötäilevä, 1955 valmistunut kesäasunto, jossa pylväikkö meren puolella. Pystytetty palaneen rakennuksen tilalle.

Sandstrand

Vuosina 1915-1917 rakennettu leveärunkoinen kesähuvila, jossa lasiveranda. Omistajilla olevan rakennuspiirustuksen mukaan huvilan on suunnitellut arkkitehti K.V. Reinius.

Järvis

1900-luvun alussa rakennettu huvila näkyvällä paikalla Samppansuntin äärellä, kalliojyrkänteiden laella. Meren puoleisessa päädyssä osittain avonaisena säilytetty veranda.

Kallioranta

1930-luvulla rakennettu, ajalleen hyvin tyypillinen mansardikattoinen, kapearunkoinen kesähuvila kallioisessa saaristomaisemassa.

Talludden

Vuonna 1887 tai pian sen jälkeen rakennettu huvila, jota on edeltänyt samalla paikalla kalastajatorppa. Hirsirungon molemmille sivuille on lisätty ajalle tyypillinen veranda. Ulkoasu ja huonejako ovat säilyneet hyvin. Huvila sijaitsee näkyvällä paikalla niemenkärjessä, ja sen laiturin on jo 1800-luvun lopulla liikennöity höyrylaivalla. Rannassa hakkauksia.

- Kutuluoto

Erstaholm

Kauppia Viktor Grönroosin rakennuttama näyttävä, kaksikerroksinen, linnamainen ja jugendvaikutteinen puuhuvila vuodelta 1913.

Airistola

Entinen torppa, jonka kauppias Viktor Henriksson osti perheen kesäpaikaksi 1905. Laajennettu ja muutettu sen jälkeen huvilaksi. Pihiipiiriin kuuluvat hirsirunkoiset sauna ja varastorakennus sekä ja 1920-luvun alussa rakennettu uimahuone.

- Kommo

Maininki, Aschanin huvila / Mainingin paviljonki 419-1-4

Aschanin huvila. Nils Aschanin rakennuttama huvila. Pursiseura Mainingin paviljonkina 1907-19, jonka jälkeen yksityishuvilana. Laajennus ja muutos 1909. Aiemmin punainen, 2017 maalattu keltaiseksi.

Rannassa hakkauksia.

- Kupparkari

Kuparikari

1946 rakennettu kesämökki, joka tyyliltään edustaa 1940-luvun rakentamista.

- Urhatti
Urhatin huvila
Vanhin osa tiettävästi kalastajatorppa 1800-luvun lopulta. Laajennettu useasti ja osa purettu 1960-luvulla. Isossa jugendhenkisessä rakennuksessa lasikuisti ja tornillinen uloke. Vanhaa sisustusta säilynyt.
- Loistokari
Majakanvartijan tupa
Loistokarin (ulompi Kauppakari) loisto kulttuuriympäristöineen. Rakennus hyvin säilynyt, myös sisätilat alkuperäiset. Historiallisesti merkittävä maa- ja merimerkki. Kauppakari harvinainen esimerkki 1800-l. lopussa toimineesta miehitetystä loistosta.
- Pitkäkari
TTPS:n paviljonki
Turun työväen pursiseuran punavalkoinen paviljonki, rakennettu *tal-koilla* 1911, laajennettu 1930-luvun loppuun mennessä.
- Viittakari
Viittakarin paviljonki
Vuodesta 1865 lähtien purjehduskilpailujen lähtö- ja maalipaikkana Airistolla. Paviljonkirakennus on toiminut purjehduskilpailijoiden toimitsijoiden rakennuksena. Nykyinen paviljonki on tiettävästi rakennettu 1900-luvun alussa.
- Mäntysaari (Maanpää)
Mäntysaaren huvila
Iso, taitekattoinen, jugendhenkinen puuhuvila, jossa pieniruutuiset ikkunat ja runsas listoitus. Huvila on rkm Johan Halosen rakennuttama, mahdollisesti myös suunnittelema. Rakennettu n. 1918-20. Halonen osti saaren Maanpään Itätalon isännältä 1918.

Lähiöt

Keskustan ulkopuolisten kerrostaloalueiden rakentaminen on merkittävä osa Turun 1900-luvun loppupuolen kulttuurihistoriaa, joka kuvastaa koko maassa tapahtunutta suurta asumisen, rakentamisen ja arkkitehtuurin muutosta. Lähiörakentaminen kertoo havainnollisesti kaavoitus- ja maapolitiikan muutoksista ja kaupunkimaisen asumisen levittäytymisestä laajalle alueelle keskustan ja vanhojen esikaupunkialueiden ulkopuolisille alueille. Kerrostaloalueilla on siten kulttuurihistoriallista merkitystä. Lähiötalot rakennettiin teollisesti ja niiden tekninen laatu ei enää vastannut vanhempien kerrostalojen laatua. Suurin osa kerrostaloasunnoista on asukkaidensa itse omistamia, jonka pitkälle aikajänteelle suunniteltu korjaaminen monessa yhtiössä lähtökohtana purkamisen ja uuden rakentamisen sijaan. Hyvä korjaustapa ottaa huomioon rakennetun ympäristön ominaispiirteet ja arvot.

Kerrostaloalueiden kulttuurihistoriallisia, arkkitehtonisia ja ympäristöllisiä on tarkasteltu yleiskaavoituksen osana eri yhteyksissä. Lähiöt ovat sisältyneet edellä esiteltyyn asuinalueinventointiin, ja lähiöiden ominaispiirteitä ja arvoja on tutkittu täydennysrakentamisselvitysten yhteydessä. Lähiöiden suunnittelijoista ja arkkitehtonisista erityispiirteistä on laadittu oma raportti.

Lähiöiden arkkitehtoniset erityispiirteet:

[Turun lähiöiden suunnittelijat ja arkkitehtoniset erityispiirteet](#)

Jimi Antikainen 2012

Lähiöiden arvokohteita

Iso-Heikkilä

- Patterinhaka (Arkkitehtitoimisto Ehojoki-Kahra, Aarne Ehojoki 1954–57)

Itäharju

- Jaanintien ja Ylännnekadun kerrostalot (toimisto Veijo Kahra 1966–67 lamellitalot, 1968–70 pistetalot)

Katariina

- Turun asuntomessualue 1987 (mm. Pekka Salminen & Matti Lehmus, Arkkitehtitoimisto Sigge, Casagrande & Haroma)

Koivula

- Muntionkatu–Munstenpellonkatu
- Päiväkoti Sävelkuja (arkkitehtitoimisto Schauman / Harri Aho 1987)

Kurala–Hannunnittu

- Jyrätie 1–3 ja Lanatie 5 (Pekka Pitkänen, Aarne Ehojoki)
- As oy Sirppi ja Varsta (Sirppitie 1 ja Varstatie 9, Pekka Pitkänen 1968) sekä Jyrätie 1–2 (Aarne Ehojoki 1968)
- Hannunniitun koulu, Malmin yksikkö, Virvuntie 3–5 (Talorakennusosasto Markku Roininen, valm.1988)

Kärsämäki (Runosmäki)

- Pallivahan kirkko ja srk-keskus, Paltankatu 2 (Pekka Pitkänen 1968)

Mäntymäki

- Harakkakallio ja Toivolankadun tähtitalot (Viljo Laitsalmi 1949–57)

Pansio

- Laten alue ja 1940–50-lukujen kerrostalokorttelit (mm. Bryggman)

Peltola

- Petrelius (toimisto Aarne Ehojoki 1969–1974)

Perno

- Päiväkoti Heinikonkatu 4 (Pekka Pitkänen 1980)

- Paavolankadun–Kottaraisenkadun 1960-luvun pientalot (*Elli Kokko / Turun kaupungin omakoti-asiaain neuvonta, Kottaraisenkatu, Puutalo Oy ”Markuntalo”-talotyyppi*)

Pitkämäki–Ruohonpää

- Suikkila (toimisto Pekka Pitkänen 1964–81)

Pääskyvuori

- Hurttivuoren 1960-luvun pientalokorttelit (Unto Toivonen 1966)

Uittamo

- Rykmentintie 41, 43, ja 45: As oy:t Isopelto, Rakuuna ja Kornetti (Heikki Sarainmaa 1970–72)
- Rusthollinkatu 6: As Oy Kastaripuisto (Heikki Sarainmaa 1965)
- Rykmentintie 64: As oy Syväkallio (Puolimatka 1969)

Varissuo

- Turun Normaalikoulu (Björn Krogius 1980)
- Liikekeskus, kirjasto, terveystakeskus ja tornitalo (Ola Laiho, Mikko Pulkkinen, Ilpo Raunio, Markku Hyvönen, Olavi Lipponen 1976–89)* jätetäänkö merkitsemättä YK2029 sr-kohteeksi?
- Päiväkoti Koukkarinkatu 3 (Turun kaupungin talorakennusosasto Outi Rahikkala 1977)
- Päiväkoti Seikonkatu 4 (Pekka Pitkänen 1980) sekä pientalot Tavastilankatu 1 (Arkkitehtitoimisto Jaakko Rantainen–Unto Rantanen 1977) ja 8 (Arkkitehtitoimisto Lukander & Vahtera 1977)
- Varissuon asemakaava

4. Yleiskaava 2029 rakennussuojelukohteet ja arvokkaat aluekokonaisuudet

4.1 Yleiskaavan 2020 tarkistaminen, Yleiskaava 2029

Yleiskaavan 2020 hyväksymisen yhteydessä todettiin kulttuuriympäristön osalta, että yleiskaavan tarkistuksessa tulee rakennetun ympäristön inventoinnit ja yleiskaavan suojelumerkinnän ajanmukaistaa. Lisäksi arvioitiin, että kansallisen kaupunkipuiston ja kansallismaiseman rajaaminen yleiskaavassa ja Aurajoen ylittävien siltojen maisemallinen tarkastelu olisivat ajankohtaisia yleiskaavaa tarkistettaessa. Aurajoen ylittävien siltojen osalta työ on edennyt asemakaavatyönä sisältäen tarvittavat maisemalliset analyysit ja vaihtoehtotarkastelut. Kansallinen kaupunkipuisto on perustettu 2013 ja se otetaan huomioon yleiskaavamerkinnöissä ja -määräyksissä. Aurajoen kansallismaisema sisältyy kansalliseen kaupunkipuistoon ja maakuntakaavassa osoitettuun Aurajoen valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen. Kansallinen kaupunkipuisto ja maisema-alueet esitetään yleiskaavan teemakarataalla *Viherympäristö ja maisema*. Rakennusinventointeja on täydennetty resurssien puitteissa. Museokeskus ja kaavoitus ovat tehneet arvottavaa inventointia yhteistyössä. Inventointien täydennystä ja arvottamista on kuvattu kohdassa Rakennusinventoinnit. Arkeologiset inventoinnit eivät ole ajan tasalla. Yksittäisissä hankkeissa inventointitietoja on tarkistettu.

4.2 Yleiskaavamerkintöjen ja määräysten soveltaminen

Yleiskaavan suojelukohteet ja muut kulttuuriympäristöä koskevat merkinnät ja määräykset ilmaisevat tavoitteellisen suojelutilanteen. Yleiskaava ei ole voimassa asemakaavoitetulla alueella, mutta yleiskaavan kaavamerkinnät ja määräykset ohjaavat asemakaavojen muuttamista. Asemakaavoitettavilla alueilla oikeusvaikutteinen suojelu ratkaistaan asemakaavoituksen yhteydessä. Asemakaava voi olla rakennussuojelun osalta vanhentunut, jos se ei riittävällä tavalla ota huomioon rakennetun ympäristön arvojen säilyttämistä. Yleiskaavassa asetettuja suojelun tavoitteita käytetään myös uudisrakentamisen ja luvanvaraisen korjaamisen lupapäätösten perusteluina.

Valtioneuvoston vahvistamat RKY-aluerajaukset eli valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt on merkitty yleiskaavakartalle rajauksilla sellaisinaan. Tarkemmassa suunnittelussa on olemassa tulkintamahdollisuus kohteen rajaukselle ja sisällölle.

4.3 Yleiskaava 2029 rakennetun ympäristön arvokohteet

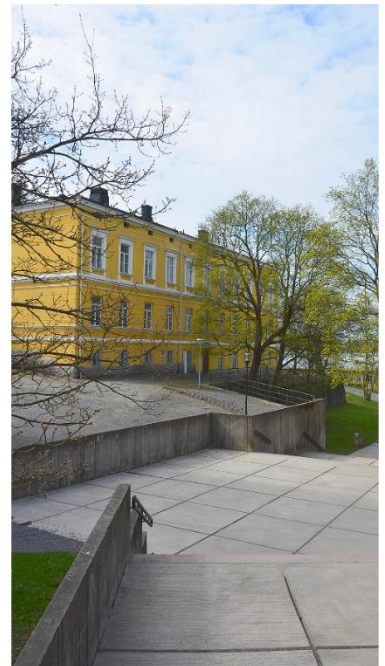
Yleiskaavatyössä on ollut olennaista tunnistaa eri-ikäisten ja eri tavalla merkittävien rakennettujen ympäristöjen arvot koko kaupungin alueella ja ohjata säilyttämistä muutostoimenpiteiden yhteydessä. Kaavamerkinnät ovat osoitus tavoitteellisesta suojelusta sellaisenaan eikä kaavakartalle merkittyjä kohteita ole esitetty eritasoisina tai eriarvoisina suojelukohteina. Yleiskaavan suojelukohteissa ei ole käytetty jakoa paikallisesti ja maakunnallisesti merkittäviin kohteisiin eikä kulttuurihistoriallisesti, arkkitehtonisesti tai maisemallisesti arvokkaisiin tai erittäin arvokkaisiin. Valtakunnallisesi merkittävät kohteet eli rky-kohteet on merkitty erikseen.

Koko kaupungin yleiskaavassa laajat kokonaisuudet, joiden sisällä voi olla kokonaisuuden kannalta myös vähemmän merkittäviä yksittäisiä kohteita, on esitetty merkinnällä sk, arkkitehtonisesti, kulttuurihistoriallisesti ja/tai kaupunki- tai kyläkuvaluallisesti arvokas alue. Tällaisilla alueilla muutoskestävyyttä ei ole määritetty rakennuskohtaisesti. Sk-merkityt alueet ovat valmiita ja sellaisenaan arvokkaita alueita, joihin ei kohdistu ympäristöä merkittävästi muokkaavia muutostarpeita.

Alue, jolla ympäristö säilytetään eli /s -merkinnällä osoitetut alueet ovat sk-alueisiin verrattuna sekalaisempi joukko erilaisia rakentamalla muodostettuja alueita. Näillä alueilla rakennusten rooli vaihtelee. Joillakin alueilla rakennukset ovat itsessään merkittäviä, toisilla alueilla arvot voivat rakennusten sijaan liittyä enemmän rakentamisen mittakaavaan ja sijoitteluun. Sk- ja /s -merkinnöillä on osoitettu vain ne arvokohteet, joita ei ole vielä suojeltu oikeusvaikutteisin päätöksin. Tästä syystä sk- ja /s -rajaukset eivät ole välttämättä kaupunkikuvaluallisen tai maisemallisen kokonaisuuden mukaisia.

Valtakunnallisesti merkittävien kohteiden osoittaminen kaavakartalla perustuu valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin. Kyseiset kohteet on merkitty kaavakartalle siten, kun ne on rky-inventoinnissa esitetty. Yleiskaavamääräykseen on kirjattu, että rky-alueiden arvokkaat ominaispiirteet säilytetään. Alueilta ei ole osoitettu erikseen muita yleiskaavan rakennussuojelumerkintöjä. Alueilla mahdollisesti olevat toteutuneet rakennussuojelupäätökset on merkitty informaationa kaavakartalle.

Yliopistonmäki on valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä.

5. Arkeologinen kulttuuriperintö

Arkeologia tutkii menneisyyttä maassa ja vedessä säilyneiden jäännösten avulla. Sen tutkimuskohteina ovat esineet ja rakenteet tai muodostelmat, jotka ovat syntyneet paikalla eläneiden ja työskennelleiden ihmisten toiminnasta. Arkeologia ei rajoitu vain muinaisten aikojen tutkimiseen vaan tutkimuskohteena voi olla vaikkapa 1900-luvun teollisuusrakennuksen jäännökset. Keskeisiä tutkimusmenetelmiä ovat arkeologiset kaivaukset ja muinaisjäännösten inventoinnit.

Arkeologisen kulttuuriperinnön kohteita pyritään rauhoittamaan rakentamiselta ja toisaalta ohjataan rakentamista kulttuurikerroksia säilyttävään suuntaan. Jos rauhoittaminen ei ole mahdollista, tuhoutumassa oleva kohde tutkitaan. Jos kohde tuhoutuu tutkimatta, menetettyä tietoa ei voida koskaan saada takaisin. Lähtökohtana on, että kaavaratkaisut perustuvat riittäviin selvityksiin ja että tunnetun muinaisjäännöksen kohdalle ei osoiteta uutta rakentamista.

Inventoinnit

Arkeologinen inventointi on maastoselvitys, johon sisältyy ennestään tunnettujen muinaisjäännösten tarkastamista ja uusien kohteiden etsimistä. Turun kaupungin alueella muinaisjäännösten perusinventoinnit eivät pääsääntöisesti ole ajantasaisia. Osayleiskaavoja tai asemakaavoja laadittaessa on varauduttava arkeologisten lisäselvitysten teettämiseen. Inventointien täydennys- tai lisätutkimustarve tulee selvittää museoviranomaiselta tarkemmassa suunnittelussa. Turun museokeskuksella/Varsinais-Suomen maakuntamuseolla on mahdollisuus tehdä pienimuotoisia maastotarkastuksia pienialaisilla kaava-alueilla. Mikäli kaavoitusta varten tarvitaan laajempi uusi muinaisjäännösinventointi, se tilataan pääsääntöisesti kaavoituksen yhteydessä. Inventointi on hyvä teettää heti hankkeen suunnittelun alkuvaiheessa. Vastuu inventointeja tarkemmista arkeologisista tutkimuksista voi tulla vastaan kaavan toteutusvaiheessa, jos rakentaminen kohdistuu muinaisjäännökseen. Vastuu tutkimuksen teettämisestä on tällöin rakennushankkeen toteuttajalla. Muinaisjäännöksiin liittyvä tutkimuslupa haetaan Museovirastolta.

Polttolaitoksenkadun asemakaavanmuutoksen yhteydessä tehtiin kesällä 2017 maastokatselmus, jossa todettiin, ettei kaava-alueelta ole tarpeen teettää tarkempia arkeologisia selvityksiä.

Kaupunkiarkeologia

Osa kaupunkien vanhoista kulttuurikerroksista on tuhoutunut viimeisten sadan vuoden aikana keskustojen uudisrakentamisen yhteydessä ja kunnallisteknisissä kaivutöissä. Säilyneitä alueita on jäljellä yleensä puutalotonteilla, vanhojen kivitalojen pihalla, aukioilla ja puistoissa sekä katujen alla.

Turun paloa edeltävä asemakaava-alue on määritelty muinaisjäännösalueeksi. Alueella tehdään runsaasti kunnallisteknistä maankaivuuta ja muuta maaperää muokkaavaa rakentamista. Tämä aiheuttaa usein muinaismuistolain edellyttämiä arkeologisia tutkimuksia. Kaupunkisuunnittelun ja viranomaistyön apuna on toiminut vuonna 1986 julkaistu inventointiraportti *Keskiajan kaupungit 3, Turku*, johon koottiin vuoden 1984 loppuun saakka kaupungissa tehdyt arkeologiset tutkimukset ja arvioitiin vanhan keskustan säilyneitä/tuhoutuneita alueita. Inventoinnissa keskityttiin pääasiassa keskiaikaisen kaupungin alueeseen. Yli kolmenkymmenen vuoden aikana arkeologisen kulttuuriperinnön suojeluperiaatteet ovat muuttuneet. Arkeologinen suojelu käsittää ajallisesti nykyään myös keskiaikaa nuoremmat kerrostumat, Turun tapauksessa kulttuurikerrokset aina paloon 1827 saakka, ja erityistapauksissa myös nuoremmat ajat. Muinaisjäännösalue Turun keskustassa onkin laajentunut huomattavasti sitten 1980-luvun. Turku on ainoa Suomen historiallisista kaupungeista, joista nykyaikainen kaupunkiarkeologinen inventointi puuttuu.

Yleiskaavan teemakarttaan *Viherympäristö ja maisema* on merkitty muinaisjäännösrekisterin tietojen perusteella kiinteät muinaisjäännökset, muut kulttuuriperintökohteet sekä historialliset kylätontit. Kiinteät muinaisjäännökset ovat muinaismuistolailla (295/63) automaattisesti rauhoitettuja. Ilman lain nojalla annettua kajoamislupaa on kiinteän muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen kielletty. Kiinteiden muinaisjäännösten suojelusta ei siis päätetä yleiskaavalla.

Muinaisjäännösrekisterin muu kulttuuriperintökohde -luokan kohteita ei ole luokiteltu muinaismuistolain rauhoittamiseksi kiinteiksi muinaisjäännöksiksi. Suurin osa kohteista on merkitty kartalle, koska niiden säilyttämistarpeen osoittaminen yleiskaavalla on tullut esiin kaupunkisuunnittelun ja maakuntamuseon välisissä neuvotteluissa.

Historialliset kylätontit tarkoittavat asutushistoriallisia, usein jo keskiajalta peräisin olevia kyläpaikkoja, joissa on yleensä useita asutushistoriallisia rakenteita lähekkäin ryhmässä. Kylätontit voivat olla edelleen asuttuja tai autioituneita. Kylätontit sijaitsevat yleensä viljelyalueiden läheisyydessä, viljelykseen sopimattomassa kohdassa, ja sellaisen voi tavallisesti havaita ympäristöstä erottuvana kumpareena. Kohteissa voi olla useita kerrostumia eri aikakausilta. Historialliset kylätontit voivat olla joko kiinteiksi muinaisjäännöksiksi tai muiksi kulttuuriperintökohteiksi luokiteltuja. Historialliset kylätontit poikkeavat muista muinaisjäännöskohteista siten, että ne voivat olla yhtä aikaa sekä normaalissa käytössä että rauhoitettuja. Tästä syystä on tarkoituksenmukaista merkitä käytössä olevat, kiinteiksi muinaisjäännöksiksi luokitellut kylätontit kaavaan eri tavoin kuin muut kiinteät muinaisjäännöskohteet. Rakennushankkeet ja isommat kaivutyöt aiheuttavat kylätontilla museoviranomaisen kuulemismenettelyn.

Muinaisjäännöksistä saadaan jatkuvasti uutta tietoa mm. asemakaavoituksen ja rakennushankkeiden yhteydessä, joten yleiskaavan laatimisen aikaan laadittu esitys ei ole kaikilta osin ajantasaisin tieto arkeologista kohteista. Lisäksi Muinaisjäännösrekisterissä on kiinteiden muinaisjäännösten ja muiden kulttuuriperintökohteiden ohella runsaasti muuta arkeologista paikkatietoa, jonka merkitystä saattaa olla tarpeen arvioida osana tarkempaa maankäytön suunnittelua. Tarkemman suunnittelun käynnistyessä on syytä tarkistaa viimeisin tutkimustieto Museoviraston muinaisjäännösrekisteristä sekä pyytää museoviranomaista arvioimaan kohteen inventointien ajantasaisuus ja tarve mahdolliselle maastokatselmukselle.

Yleiskaavan mittakaavasta johtuen osa laajoistakin muinaisjäännöskohteista on esitetty pistemerkintöinä. Pistemäisesti merkityt muinaisjäännökset voivat olla pinta-alaltaan huomattavan laaja-alaisia tai niiden laajuutta ei vielä tunneta. Osoitettaessa muuttuvaa maankäyttöä muinaisjäännöksen läheisyyteen, muinaisjäännöksen laajuuden selvitystarpeet tulee aina varmistaa tai tarkistaa museoviranomaiselta. Osalle kohteista laajuuden selvitystarve voi olla ajankohtainen jo kaavoitusvaiheessa, osalle vasta kaavan toteutusvaiheessa.

Lisätietoa

- Arkeologisen kulttuuriperinnön opas <http://akp.nba.fi/>
- Muinaisjäännösrekisteri (Museoviraston kulttuuriympäristön palveluikkuna ”Kyppi”) https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mjreki/read/asp/r_default.aspx